

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/B/2023/36122358756303620

ZAHRANIČNOOBCHODNÉ VZŤAHY EÚ A KANADY

Bakalárska práca

2023

Alexandra Petrášová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

OBCHODNÁ FAKULTA

ZAHRANIČNOOBCHODNÉ VZŤAHY EÚ A KANADY

Bakalárska práca

Študijný program: medzinárodné podnikanie

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Viera Ružeková, PhD.

Bratislava 2023

Alexandra Petrášová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som celú bakalársku prácu na tému „*Zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Kanady*“ vypracovala samostatne, s použitím uvedenej odbornej literatúry.

Bratislava:

.....

vlastnoručný podpis

Pod'akovanie

Rada by som sa touto cestou poďakovala vedúcej mojej bakalárskej práce doc. Ing. Viere Ružekovej, PhD., za usmerňovanie, cenné rady pri konzultácií a odbornosť v problematike zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Kanady.

Alexandra Petrášová

ABSTRAKT

PETRÁŠOVÁ, Alexandra: *Zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Kanady*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúca záverečnej práce: doc. Ing., Viera Ružeková, Phd. – Bratislava: OF EU, 2023, 60 s.

Hlavným cieľom našej bakalárskej práce je pomocou vedeckých metód skúmania analyzovať zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Kanady. Táto práca je rozdelená do 5 kapitol, 8 grafov a 5 tabuliek. Prvá kapitola pozostáva z teoretických aspektov skúmanej problematiky, v ktorej sme sa venovali opisu medzinárodného obchodu, vývojových procesoch svetového hospodárstva, postavenia EÚ a Kanady vo svetovom hospodárstve ako aj ich zmluvnej základne a liberalizácie obchodu prostredníctvom dohody CETA. Druhá kapitola definuje hlavný cieľ, parciálne ciele a stanovenú hypotézu. V tretej kapitole sú rozobrané využité výskumné metódy, ktoré nám pomohli pri skúmaní problematiky zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Kanady. Štvrtá kapitola sa venuje vývoju vzájomného obchodu a komoditnej štruktúre EÚ a Kanady a zahraničnoobchodným vzťahom SR a Kanady. Piata, záverečná kapitola, je venovaná diskusii, zhodnoteniu hlavného a parciálnych cieľov a stanovenej hypotézy. Zároveň sme načrtli perspektívy budúcich vzťahov EÚ a Kanady a Slovenska a Kanady.

Kľúčové slová: medzinárodný obchod, Európska únia, Kanada, CETA , vzájomný obchod

ABSTRACT

PETRÁŠOVÁ, Alexandra: *EU - Canada foreign trade relations*. - University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International Trade. – Supervisor: doc. Ing., Viera Ružeková, PhD. Bratislava: OF EU, 2023, 60 p.

The main objective of our bachelor thesis is to analyse the EU - Canada foreign trade relations using scientific methods of investigation. This thesis is divided into 5 chapters, 8 graphs and 5 tables. The first chapter consists of the theoretical aspects of the issue under study, in which we describe international trade, the development processes of the world economy, the position of the EU and Canada in the world economy as well as their treaty base and trade liberalization through the CETA agreement. The second chapter defines the main objective, the partial objectives and the stated hypothesis. The third chapter discusses the research methods used to help us explore the issue of EU - Canada foreign trade relations. The fourth chapter is devoted to the development of the EU - Canada mutual trade and commodity structure and EU - Canada foreign trade relations. The fifth and final chapter is devoted to the discussion, evaluation of the main and partial objectives and stated hypothesis. We also outline the prospects for future EU - Canada and Slovakia - Canada relations.

Keywords: international trade, European Union, Canada, CETA, mutual trade

OBSAH

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	9
ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV	10
ÚVOD	11
1 POSTAVENIE MO VO SVETOVEJ EKONOMIKE	12
1.1 Význam MO v ekonomike štátu	12
1.2 Vývojové procesy Svetového hospodárstva	14
1.3 Postavenie EÚ vo svetovom hospodárstve	17
1.3.1 Zahraničnoobchodná politika EÚ	18
1.4 Postavenie Kanady vo svetovom hospodárstve	21
1.4.1 Zahraničnoobchodná politika Kanady	22
1.5 Zmluvná základňa EU a Kanady	24
1.6 Liberalizácia obchodu medzi EÚ a Kanadou v rámci dohody CETA	26
1.6.1 Obsahové zameranie CETA	27
2 CIEĽ PRÁCE	31
3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA	32
4 VÝVOJ VZÁJOMNÉHO OBCHODU EÚ A KANADY	34
4.1 Komoditná štruktúra EÚ a Kanady	39
4.2 Zahraničnoobchodné vzťahy SR a Kanady	42
4.2.1 Zahraničný obchod SR a Kanadou	42
4.2.2 Výhody dohody CETA pre slovenskú ekonomiku	45
5 DISKUSIA	48
ZÁVER	53
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	55

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

AEC Africké hospodárske spoločenstvo

bil. bilión

CETA Komplexná obchodná a hospodárska dohoda medzi Európskou úniou a Kanadou

EÚ Európska únia

EUR Euro

EZVO Európske združenie voľného obchodu

FTA Dohoda o voľnom obchode

GATT Všeobecná dohoda o clách a obchode

MERCOSUR Spoločný trh juhu

mil. milión

mld. miliarda

NAFTA Severoamerická dohoda o voľnom obchode

NATO Severoatlantická aliancia

OECD Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

OSN Organizácia spojených národov

PZI Priame zahraničné investície

RTA Regionálne obchodné dohody

SOP Spoločná obchodná politika

SR Slovenská republika

TNK Transnacionálne korporácie

USA Spojené štáty americké

USD Americký dolár

USMCA Dohoda USA-MEXIKO-Kanada

WTO Svetová obchodná organizácia

ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV

Zoznam tabuliek:

Tabuľka 1 Vývoj makroekonomických ukazovateľov EÚ v rokoch 2018 – 2022.....	18
Tabuľka 2 Vývoj makroekonomických ukazovateľov Kanady v rokoch 2018 – 2022....	22
Tabuľka 3 TOP 10 tovarových skupín v exporte EÚ do Kanady v rokoch 2010 – 2021 (v %).	40
Tabuľka 4 TOP 10 tovarových skupín v importe z EÚ do Kanady v rokoch 2010 – 2021 (v %).	42
Tabuľka 5 Zahraničný obchod SR a Kanady v rokoch 2015 – 2021 (v mil. EUR).....	43

Zoznam grafov:

Graf 1 Vzájomný obchod s tovarom medzi EÚ a Kanadou v rokoch 2010 – 2021 (v mld. EUR).....	35
Graf 2 Vzájomný obchod medzi EÚ a Kanadou so službami v rokoch 2010 – 2021 (v mld. EUR).....	36
Graf 3 Vývoj PZI medzi EÚ a Kanadou v rokoch 2010 – 2021 (v bil. USD).....	37
Graf 4 Smerovanie PZI medzi EÚ a Kanadou v roku 2021 (v bil. USD).....	38
Graf 5 Komoditná štruktúra exportu EÚ do Kanady v rokoch 2010 – 2021.....	40
Graf 6 Komoditná štruktúra importu EÚ z Kanady v rokoch 2010 – 2021.....	41
Graf 7 Komoditná štruktúra exportu SR do Kanady v roku 2021 (Podľa HS2, v %).....	44
Graf 8 Komoditná štruktúra importu SR z Kanady v roku 2021 (Podľa HS2, v %).....	45

ÚVOD

Európska únia predstavuje jeden z najvýznamnejších ekonomických blokov na svete, ktorý v súčasnosti tvorí 27 členských štátov s celkovým počtom 446 mil. obyvateľov, predstavujúcich približne 6 % svetovej populácie. Obchodné vzťahy EÚ s tretími krajinami sa riadia obchodnými dohodami, ktoré výrazné prispievajú k jej ekonomickému rastu, a ktorých cieľom je vytvorenie lepších obchodných príležitostí, ako aj prekonať rôzne obchodné prekážky. Celosvetovo došlo k oživeniu bilaterálnych vzťahov, preto bola EÚ nútená nájsť alternatívne spôsoby ako zabezpečiť lepší prístup na trhy tretích krajín, čo viedlo k zavedeniu novej generácie komplexných dohôd o voľnom obchode, ktoré presahujú rámec znižovania ciel a obchodu s tovarom. Medzi takéto dohody patrí aj Komplexná dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kanadou (angl. Comprehensive Economic and Trade Agreement – CETA).

Kanada patrí k jedným z najstarších, najbližších a najdôležitejších partnerov EÚ, pričom vzájomné vzťahy založené na spoločných hodnotách a záujmoch, ako sú ochrana ľudských práv a demokracia, sa za posledné roky výrazne posilnili a zintenzívnili. Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kanadou (CETA) sa považuje za rozhodujúci krok pre hlbšiu liberalizáciu vzájomných obchodných vzťahov.

Hlavným cieľom predkladanej bakalárskej práce je pomocou vedeckých metód analyzovať súčasné zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Kanady. Zároveň zhodnotíme účinky Komplexnej dohody o voľnom obchode CETA na realizáciu tovarových tokov medzi oboma výraznými subjektmi svetového hospodárstva.

Bakalárska práca je rozdelená do 5 kapitol. Prvá kapitola obsahuje teoretické aspekty skúmanej problematiky, v ktorej rozoberáme postavenie medzinárodného obchodu v ekonomike štátu, vývojové procesy svetového hospodárstva, postavenie EÚ a Kanady vo svetovom hospodárstve a Dohodu o voľnom obchode medzi EÚ a Kanadou (CETA). Druhá kapitola uvádza stanovený cieľ, parciálne ciele a hypotézu. Tretiu kapitolu bakalárskej práce sme venovali metodike a metódam skúmania, ktoré sme využili pri jej spracovaní. Štvrtá kapitola uvádza vývoj vzájomného zahraničného obchodu s tovarom, službami a PZI medzi EÚ a Kanadou, porovnanie komoditnej štruktúry v rokoch 2010 – 2021 a zahraničnoobchodné vzťahy SR a Kanady. V poslednej kapitole sme sa venovali zhodnoteniu hlavného cieľa, parciálnych cieľov a stanovenej hypotézy. Na záver sme načrtli perspektívy budúcich vzťahov EÚ a Kanady a Slovenska a Kanady.

1 POSTAVENIE MO VO SVETOVEJ EKONOMIKE

1.1 Význam MO v ekonomike štátu

Podľa Kašťákovéj a kol. (2022) predstavuje medzinárodný obchod proces vzájomnej zahraničnoobchodnej výmeny tovarov a služieb medzi krajinami sveta. Medzinárodný obchod sa stal rozhodujúcim nástrojom úspešného etablovania národných ekonomík na medzinárodných trhoch a je najdôležitejšou súčasťou medzinárodných ekonomických vzťahov. Prispieva k rastu konkurencieschopnosti prostredníctvom využívania najnovších poznatkov vedy, výskumu, vývoja a technológii v oblasti výroby a výskumu, prispieva k rastu PZI, finančných a kapitálových tokov, ovplyvňuje celkovú dynamiku ekonomiky, tovarovú a teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu, obchodnú bilanciu a je základným determinantom ekonomického rastu.

V súčasnosti je pojem medzinárodný obchod spájaný hlavne s globalizáciou a internacionalizáciou. Tieto dva procesy prepájajú jednotlivé ekonomiky, čím zvyšujú význam medzinárodných vzťahov krajín a medzinárodného obchodu. Bez globalizácie by sa na území jednotlivých ekonomík nachádzali len produkty ňou vyprodukované. Pozitívne vplyva na zníženie výrobných nákladov, šetrenie prírodných zdrojov ako aj prehĺbovanie medzinárodnej deľby práce. Výsledkom týchto procesov je neustále rastúci podiel obchodu na hodnote výslednej produkcie (Kunešová a kol., 2014). V dnešnom globalizovanom svete už len ťažko nájdeme krajinu nezapájajúcu sa do svetového obchodu alebo ktorá by nebola nejakým spôsobom svetovým obchodom ovplyvňovaná (Vijayasri. 2013). Z hľadiska intenzity zapojenia sa do medzinárodného obchodu sú najmenej angažovanými tzv. „autarkné krajiny“, ktoré sú typickým ideologickým alebo politickým presvedčením o sebestačnosti (Zábojník, Čiderová, 2020).

Štáty, ktoré vykazujú najväčšie zisky z medzinárodnej výmeny patria ku krajinám s najviac otvorenou ekonomikou. Krajiny otvorené medzinárodnej výmene sú oveľa viac úspešnejšie ako krajiny s uzavretými ekonomikami, keďže ich liberálny prístup k obchodu vedie k nárastu objemu výroby a zvýšeniu príjmov na obyvateľa. Zapájanie sa do svetového obchodu je prospešné pre menšie krajiny, ktoré majú svojim ekonomickým rozmerom obmedzený rozsah vlastnej produkcie. Z toho dôvodu sú nútené si svoju nižšiu hospodársku silu alebo vybavenosť produkčnými faktormi kompenzovať intenzívnejším obchodom. Medzinárodný obchod je taktiež dôležitý pre rozvojové krajiny, ktorým umožňuje ľahší

prístup k novým technologickým inováciám a technológiám, napríklad vo forme strojov, licencií alebo technického poradenstva. Rozvíjajú sa tým teda produkčné schopnosti, čo zvyšuje ekonomický rast a produktivitu týchto krajín. K takýmto krajinám môžeme zaradiť „ropné štáty“ ako Kuvajt alebo Omán. (Krugman a kol., 2018).

Zapojenie národných ekonomík do medzinárodných ekonomických štruktúr, kde hybným faktorom je ich miera otvorenosti, je zvyčajne rozširujúci prístup na medzinárodný trh, nárast vývozu, jeho diverzifikácia či racionalizácia dovozu. Vytváranie rozvojových stratégií, ktoré rešpektujú nové príležitosti poskytované prístupom na nové trhy, prispieva k vlastnému ekonomickému rastu, zvýšeniu úspory národnej práce, efektívnejšej transformácie štruktúry vyrobenej produkcie na lepšie pokrytie požiadaviek domáceho dopytu a pod. V týchto súvislostiach môžeme tvrdiť, že správnou orientáciou dovozných tokov môže aj krajina nedostatočne vybavená potrebnými produkčnými faktormi, v značnej miere prekonať alebo aspoň minimalizovať ich absenciu. Význam tzv. dovoznej funkcie potvrdzuje efektívne využívanie výmeny, ktorej vyústením v období globalizácie sa stáva to, že viacero malých krajín žije prakticky len z medzinárodnej obchodnej výmeny, či služieb, pričom domácu produkciu často prispôsobujú tomu, čo sa bude na medzinárodných trhoch dobre predávať (Baláž a kol., 2019).

Pri hodnotení konkurencieschopnosti národných ekonomík na zahraničných trhoch sa často zohľadňuje ich otvorenosť v medzinárodnom prostredí. V tejto súvislosti ale nemožno hovoriť o jednotlivých ekonomikách a posudzovať ich tak, že čím viac sú otvorené, tým sú viac aj konkurencieschopné. V tomto prípade platí, že čím je ekonomika menšia a má menej obyvateľov a zároveň je aj ekonomicky rozvinutá, tým je jej miera závislosti od medzinárodnej obchodnej výmeny väčšia (je otvorenejšia) a naopak. Miera otvorenosti v prípade veľkých ekonomík ako Čína, USA či Austrália len zriedkavo presahuje 45 - 50 %. Aj napriek tomu, že sú tieto krajiny veľkými exportérmi či importérmi, je ich produkcia z väčšej časti pokrytá dostatočným dopytom domáceho trhu. Naopak pre malé a stredné ekonomiky s počtom obyvateľov do 20 miliónov, predstavuje zahraničný obchod nevyhnutnú súčasť zdravého ekonomického vývoja. Miera otvorenosti v krajinách ako sú Slovensko či Írsko, dlhodobo presahuje úroveň 90 %, preto aj vlády týchto krajín musia k tejto problematike pristupovať veľmi aktívne (Kašťáková a kol., 2022).

1.2 Vývojové procesy Svetového hospodárstva

Pre svetové hospodárstvo priniesla globalizácia množstvo zmien. Pod vplyvom globalizácie sprevádzanej spoločne s ďalšími vývojovými faktormi ako interdependencia, integrácia, transnacionalita či vedecko-technický pokrok došlo v priebehu 20. storočia k novým trendom a kvalitatívnym zmenám svetového hospodárstva, ktoré sa premietli do oblasti medzinárodného podnikania a medzinárodného obchodu. Tieto zmeny sú sprevádzané vysokou dynamikou medzinárodného obchodu a rozsiahlymi zmenami v jeho teritoriálnej a komoditnej štruktúre (Kašťáková a kol., 2022). V ekonomickej praxi sú tieto tendencie nazývané aj ako megatrendy a považujú sa za kľúčové faktory rozvoja svetového hospodárstva (Filip, J. in Baláž a kol., 2010).

Interdependencia, čiže menšia alebo väčšia vzájomná ekonomická závislosť medzi krajinami, regiónmi, ekonomikami aj firmami, sa ako vývojový trend začala prejavovať v 70. rokoch 20. storočia. Je sprevádzaná jednostrannými opatreniami a zmenami v medzinárodnej pozícii krajín, ktoré v pozitívnom ale aj v negatívnom zmysle ovplyvňujú postavenie ostatných krajín. Jednoducho povedané, krajina nie je ovplyvňovaná len vlastným vývojom ale aj vývojom v iných krajinách (Baláž a kol., 2010). Interdependencia vznikla ako dôsledok internacionalizačných procesov spojených s potrebou ekonomík zapájať sa do medzinárodnej deľby práce, s rastúcou výmenou tovarov a služieb, s rastúcim objemom kapitálu prekračujúceho národné hranice a ekologickou, surovinovou a technologickou náročnosťou (Jeníček, 2002). Špecifickou formou internacionalizácie, a teda aj rastúcej interdependencie, je *transnacionalita*, ktorá prináša veľké kvalitatívne zmeny do medzinárodného ekonomického priestoru, a ktorá súvisí s vytváraním transnacionálnych korporácií (TNK). Tie sa stali najsilnejšími subjektmi v rámci svetového hospodárstva. Sú to firmy, ktoré majú najrozsiahlejšie a najintenzívnejšie medzinárodné podnikanie, a napredujú hlavne vďaka získavaniu najkvalifikovanejších odborníkov z celého sveta (Cihelková, 2009). TNK sa preto stali jednou z hybných síl internacionalizácie medzinárodnej výroby, liberalizácie medzinárodného obchodu a v konečnom dôsledku i globalizácie (Šaková, 2004).

Za najvyššiu formu internacionalizácie hospodárskeho života považujeme *integráciu*. Integráciou sa začalo označovať spájanie jednotlivých ekonomík do väčších ekonomických celkov, pričom sa používalo slovné spojenie medzinárodná integrácia. V polovici 20. storočia už ekonómovia, ktorí sa zaoberali medzinárodným obchodom, označovali medzinárodnou ekonomickou integráciou odstraňovanie obchodných prekážok

(tarifných aj netarifných) a zavádzanie určitej miery hospodárskej spolupráce a koordinácie medzi zúčastnenými štátmi. Do tohto obdobia siahajú začiatky integrácie medzi šiestimi krajinami západnej Európy, ktoré vytvorili základ dnešnej Európskej únie (Baláž a kol., 2019).

Medzinárodná ekonomická integrácia sa môže uskutočňovať v rôznych formách, ktoré sa odlišujú stupňom resp. intenzitou integrácie. Podľa maďarského ekonóma B. Balassa rozlišujeme 5 foriem integrácie a to:

- pásno voľného obchodu,
- colnú úniu,
- spoločný trh,
- úplnú hospodársku integráciu (Baláž a kol., 2019).

Súbežne s integráciou vo svete prebieha aj proces regionalizácie, ktorá svoju dynamiku ukazuje prostredníctvom vytvárania viacerých regionálnych celkov alebo dohôd, pričom tieto subjekty v súčasnosti vstupujú do organizovaných vzťahov (Berthelot, 2003). Regionalizáciu môžeme podľa Cihelkovej a kol. (2010) chápať ako takú obchodnú, resp. hospodársku politiku štátu, ktorá vedie k liberalizácii vzťahov medzi dvoma či viacerými krajinami a prispieva tak k jej bližším väzbám a vzájomnej integrácii. Baláž a kol. (2010) chápu regionalizáciu ako jednu z možných volieb v procese postupujúcej svetovej obchodnej liberalizácie, pričom si štáty volia buď unilaterálnu, preferenčnú (dvojstrannú alebo viacstrannú) či multilaterálnu liberalizáciu.

Z časového hľadiska možno doterajšiu regionálnu integráciu rozdeliť na tri vlny, pričom posledná aktuálne prebieha. Tretia vlna bola ovplyvnená komplexom zmien v ekonomike na prelome 80. a 90. rokov minulého storočia a súvisí so zánikom bipolárneho sveta, čo otvorilo cestu k uplatňovaniu liberalizačných postupov v širšom, globálnom meradle (Cihelková a kol., 2010). Jej sprievodnými črtami je rozmach medzinárodného obchodu a zahraničných investícií, oživenie regionálnych usporiadaní z druhej vlny ako aj vznik nových integračných zoskupení (Ružeková, 2013). J. Bhagwati pomenoval túto vlnu ako „nový regionalizmus“ (Cihelková a kol., 2010). Nový regionalizmus možno podľa Klůčka a kol. (2015) chápať ako mnohostranný a multidimenzionálny proces regionálnej integrácie, ktorý zahŕňa politické, ekonomické, kultúrne, a sociálne aspekty medzi štátmi a ďalšími neštátnymi subjektmi. V porovnaní so starým regionalizmom, nastupuje nový regionalizmus za situácie intenzívneho ekonomického prepájania štátov a existencie mnohostranných organizačných štruktúr (GATT/ WTO), ktoré štátom pomáhajú

organizovať ich obchodné vzťahy. Nový regionalizmus sa tiež zameriava na globálne potreby medzinárodného spoločenstva s cieľom posilňovať vzájomnú spoluprácu štátov a odstraňovať prekážky v ekonomických, tak aj v iných oblastiach.

Výsledkom spomenutých troch vln regionalizmu sú aj súčasné regionálne zoskupenia. Ako najznámejší a najintegrovanejší príklad môžeme uviesť Európsku úniu. Ďalšími, viac či menej spracovanými, sú NAFTA (North American Free Trade Agreement), MERCOSUR (Spoločný trh Juhu v Latinskej Amerike) či AEC (Africké hospodárske spoločenstvo), vykazujúce už znaky nového regionalizmu (Baláž a kol., 2019).

Integračné zoskupenia resp. regionálne obchodné dohody (RTAs - regional trade agreements) sa v posledných rokoch dostávajú do popredia aj z toho dôvodu, že sa začali zaoberať otázkami, ktorým sa na multilaterálnej úrovni nepodarilo nájsť riešenie. Spolu s ich podrobnejšími údajmi sú evidované vo Svetovej obchodnej organizácii (WTO). Počet platných RTAs sa neustále zvyšuje, a to predovšetkým od 90. rokov 20. storočia. Podľa štatistík WTO 2021 sa od roku 1958 zvýšil počet z 2 na 20 dohôd v roku 1990 a do júna 2021 tento počet vzrástol na 350 v júni 2021. Regionálne obchodné dohody sú v centre mnohých politických diskusií a pravdepodobne budú formovať obchodné a hospodárske vzťahy v budúcnosti (Zubaľová a kol., 2022).

V poslednom období dochádza k akejsi „nadstavbovej“ liberalizácii medzi už existujúcimi regionálnymi integráciami alebo jej jednotlivými subjektmi. Podstatu tohto prístupu tvorí širší záber regionálnych dohôd do najdynamickejších oblastí medzinárodných hospodárskych vzťahov zahrňujúcich rokovania o obchode so službami a investíciami a ďalšími oblasťami hospodárskeho partnerstva. Môžu zohľadňovať oblasti ako je colná spolupráca, hospodárska súťaž a práva duševného vlastníctva (Ružeková, 2013). Medzi takéto dohody patrí aj Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi Európou a Kanadou (angl. Comprehensive Economic and Trade Agreement – CETA). Dohoda je často označovaná ako príklad novej generácie obchodných dohôd, práve z dôvodu, že sa zameriava na netarifné prekážky a pre kanadských a európskych podnikateľov prináša nové spoločné opatrenia v oblastiach ako sú finančné služby, verejné zákazky, ochrana investícií či udržateľný rozvoj. K ďalším dohodám tzv. novej generácie patri aj Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kórejskou republikou či Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Vietnamom.

1.3 Postavenie EÚ vo svetovom hospodárstve

Európska únia (ďalej len EÚ) predstavuje unikátny politický a hospodársky zväzok, ktorý bol založený 1. novembra 1993 Zmluvou o Európskej únii, taktiež známou ako Maastrichtská zmluva. Súčasnú EÚ tvorí 27 členských štátov, ktoré sa dobrovoľne spojili do politického a ekonomického zoskupenia, na dosiahnutie spoločných cieľov a jednoty v Európe, pomocou jednotnej zahraničnej a vnútornej politiky zvrchovaných členských štátov. EÚ funguje na princípoch právneho štátu, čo znamená, že všetky jej činnosti musia mať svoj právny základ v zmluvách EÚ, na ktorých sa dobrovoľne a demokraticky dohodli všetky členské krajiny. V týchto zmluvách sú uvedené ciele EÚ v mnohých oblastiach jej činností. Členské štáty a inštitúcie EÚ musia pri uplatňovaní práva EÚ rešpektovať ľudskú dôstojnosť a ľudské práva, rovnosť, či demokraciu. Všetky tieto hodnoty sú zahrnuté v dokumente Charty základných práv EÚ (Európska Únia, 2020).

Európska únia má rozlohu viac ako 4 milióny km², rozlohou najväčšou krajinou je Francúzsko a najmenšou je Malta. S počtom obyvateľov 446 miliónov ľudí tvorí približne 6 % svetovej populácie (European Union, 2020). Za posledné desaťročia sa síce EÚ formovala populačným rastom, štatistiky z posledných rokov však vykazujú rastúci podiel starších osôb (65+) o skoro 38 % a pokles populácie do 65 rokov o 13,4 %. V EÚ sa tak očakáva demografický pokles o skoro 2,5 %, ktorý sa predpokladá prevažne v pobaltských štátoch (OECD, 2021). Podiel HDP je spoľahlivým ukazovateľom prosperity krajín. Z tabuľky (1) môžeme pozorovať za posledné roky kontinuálny rast HDP s výnimkou roku 2020, kedy mierny pokles zapríčinila pandémia Covid-19. Nasledujúce roky nastalo oživenie ekonomiky, kedy sa HDP zvýšilo v roku 2021 skoro o 1,81 mld. USD. Porovnanie HDP na obyvateľa poskytuje prehľad životnej úrovne v rámci EÚ. Podľa údajov HDP na obyvateľa môžeme tvrdiť, že EÚ dosahuje vysoké hodnoty a to najmä vďaka krajinám ako Luxembursko a Írsko, ktoré mali v rokoch 2022 hodnoty 177 % a 121 % nad priemerom EÚ. Na opačnom konci spektra sa nachádza Bulharsko, ktoré je 45 % pod priemerom EÚ (Juriš, 2022). Miera nezamestnanosti v rokoch 2020 - 2021 mierne vzrástla predovšetkým kvôli Covidu-19. Ekonomické stimuly a politika orientovaná na rast podporili zotavenie trhu práce z pandémie, čím miera nezamestnanosti klesla na úroveň 6,6 %. Inflácia dosahuje v dôsledku cien energií v roku 2022 rekordne vysoké hodnoty a to 10,4 %, podľa odhadov európskej komisie sa však očakáva že v roku 2023 klesne na približne 2,7 %.

Tabuľka 1 Vývoj makroekonomických ukazovateľov EÚ v rokoch 2018 - 2022

Rok/ukazovateľ	2018	2019	2020	2021	2022
Počet obyvateľov (v mil.)	447	447	447	447	446
HDP v bil. USD	15,98	15,69	15,37	17,18	16,6
HDP p.c. v tis. USD	35 751,2	35 079,5	34 330,4	38 411,1	
Reálny rast HDP v %	2,1	1,8	-5,7	-5,4	1,7
Miera inflácie v %	1,7	1,6	0,5	2,6	104
Miera nezamestnanosti v %	7,3	6,7	7,1	7	6,6

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa WorldBank 2022

Podľa prognóz Európskej komisie sa ekonomika Európskej únie v roku 2023 vyhne recesii a hospodársky rast bude oproti pôvodným odhadom vyšší aj napriek prebiehajúcej vojne na Ukrajine. Odhaduje sa, že HDP krajín EÚ tento rok stúpne o 0,8 %, čo je o pol percentuálneho bodu viac, ako predpovedala prognóza na jeseň. Taktiež možno očakávať zníženie inflácie na 6,4 %. K priaznivejšiemu tohtoročnému vývoju podľa ekonómov komisie prispeje najmä dostatok zásob plynu a súvisiace zmiernenie tlaku na rast cien energií. Pomáha aj stabilná situácia na trhu práce, kde zamestnanosť zostala až do konca minulého roka na rekordne nízkej úrovni 6,1 % (Euractiv, 2023).

1.3.1 Zahraničnoobchodná politika EÚ

Zahraničnoobchodnú politiku vykonáva každý štát na základe svojej suverenity plynúcej zo systému medzinárodných vzťahov. Výnimkou sú integračné celky, v ktorých sa členovia medzi sebou zmluvne zaviazali postupovať spoločne ohľadom otvorenia svojich trhov. Príkladom takéhoto vysoko integrovaného spoločného postupu v oblasti zahraničnoobchodnej politiky je Európska únia. EÚ smerujúca ku konvergencii hospodárskej politiky, zabezpečuje ako jej podmienku zjednocovanie svojich vonkajších činností, medzi ktoré patrí zahraničná a bezpečnostná politika, medzinárodná environmentálna politika, rozvojová pomoc, spolupráca s tretími krajinami a Spoločná obchodná politika EÚ (ďalej len SOP) (Baláž a kol., 2019).

EÚ zaradila SOP medzi svoje vonkajšie činnosti Lisabonskou zmluvou z roku 2009, jej základy však boli položené už v Rímskych zmluvách z roku 1957. Vytvorením jednotného colného územia, čiže colnej únie (1968), dochádza k odstráneniu ciel a ďalších prekážok vzájomného obchodu členských krajín colnej únie a vytvoreniu rovnakých colných podmienok pre nečlenské krajiny. Colná únia sa teritoriálne nezhoduje s EÚ, preto sú jej súčasťou aj krajiny ako Turecko, Monako a San Marino (Zubaľová, 2011). Európske

hospodárske spoločenstvo (EHS) začalo so vznikom colnej únie vystupovať voči tretím krajinám ako jeden celok a obchodná politika sa stala výlučnou právomocou Spoločenstva. To znamená, že právne predpisy prijíma a medzinárodné obchodné dohody uzatvára EÚ, nie jednotlivé členské štáty. Žiadna členská krajina preto nemôže uplatňovať a vykonávať vlastnú, nezávislú zahraničnoobchodnú politiku a samostatne rozhodovať o svojich hospodárskych vzťahoch voči tretím krajinám. EÚ ako celok zastupuje pri rokovaní v medzinárodných obchodných rokovaní nadnárodných orgánoch (napr. WTO) Komisia, hoci sú členmi organizácie jednotlivé členské štáty samostatne. EÚ na svetovej scéne „hovorí“ jedným hlasom, preto má v záležitostiach týkajúcich sa globálneho obchodu silnú pozíciu (MH SR, 2020).

SOP sa netýka obchodovania členských krajín EÚ medzi sebou, ale obchodných vzťahov voči nečlenským krajinám (Zubaľová, Rosenberg, 2011). Nové členské krajiny EÚ automaticky vstupujú do colnej únie a uplatňujú SOP. Vytvorením colnej únie v súlade s článkami 28 až 32, prispieva EÚ k harmonickému rozvoju svetového obchodu, postupnému zrušovaniu obmedzení medzinárodného obchodu, znižovaniu colných a iných prekážok, ako aj k PZI. Zmluva o založení EÚ stanovuje základné princípy colnej únie, ktoré zahŕňajú obchodnú výmenu tovarov v rámci vnútorného trhu EÚ a vylučujú možnosť ukladania ciel na vývoz a dovoz tovaru medzi členskými krajinami. Akékoľvek clá na dovoz a vývoz tovarov v rámci EÚ sú prísne zakázané. Členské krajiny nemôžu prijať ani opatrenia, ktoré by mali efekt rovnocenný s clom, resp. ktoré by niektorému z členských štátov spôsobovali preferencie alebo diskrimináciu (MH SR, 2022).

SOP môžeme podľa Baláža a kol. (2019) chápať ako jednotnú v ochrane únijskeho trhu a tiež ako jednotnú v postupe voči tretím štátom pri otvorení tretích trhov pre subjekty EÚ. Na ochranu svojho trhu využíva nástroje, ktorých fungovanie je podriadené pravidlám mnohostranného obchodného systému. K takémuto základnému nástroju patrí colný kódex a na neho nadväzujúci jednotný colný sadzobník vychádzajúci z Harmonizovaného systému popisu a číselného označovania tovaru Svetovej colnej organizácie. Jednotné zásady sa uplatňujú aj pri:

- úprave colných sadzieb,
- uzatváraní colných a obchodných dohôd,
- zjednocovaní liberalizačných opatrení,
- vývozných politikách,
- opatreniach na ochranu obchodu pri dumpingu a dotáciách a pod. (Zubaľová, 2011).

Zmeny v rozhodovacom a schvaľovacom procese priniesla Lisabonská zmluva prostredníctvom ktorej bol vytvorený Výbor pre obchodnú politiku (angl. Trade Policy Committee – TPC), ktorého úlohou je zosúladiť rozhodovací mechanizmus obchodných rokovaní s tretími krajinami s pravidlami vnútorného rozhodovania v rámci EÚ. Obchodné vzťahy EÚ s tretími krajinami sa riadia obchodnými dohodami, ktoré vo veľkej miere prispievajú k jej ekonomickému rastu a majú za cieľ vytvoriť lepšie obchodné príležitosti a prekonať rôzne obchodné prekážky. Uzatváraním dohôd chce EÚ zaistiť aby boli dovážané výrobky v EÚ predávané za spravodlivú cenu bez ohľadu na ich pôvod (MH SR, 2023).

Celosvetovo došlo k oživeniu bilaterálnych vzťahov najmä kvôli komplikáciám v rokovaní o rozvojovom programe v rámci agendy z Dohy vo WTO (angl. Doha Development Agenda, DDA). EÚ bola preto nútená nájsť alternatívne spôsoby ako zabezpečiť lepší prístup na trhy tretích krajín, čo viedlo k zavedeniu novej generácie komplexných dohôd o voľnom obchode, ktoré presahujú rámec znižovania ciel a obchodu s tovarom. Prvá takáto dohoda novej generácie o voľnom obchode bola uzatvorená s Južnou Kóreou v roku 2010. Medzi ďalšie dohody novej generácie uzavreté s EÚ patrí:

- Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi EÚ a Kanadou (CETA),
- Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom,
- Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Vietnamom.

Nasledujúce dohody, ktorých rokovania boli úspešne ukončené a čaká sa na ich ratifikáciu zaraďujeme Dohodu so zakladajúcimi členmi MERCOSUR, Obchodnú a ambicióznou obchodnú dohodu s Novým Zélandom. EÚ takisto otvorila rokovania o voľnom obchode s Indonéziou, Tuniskom, Filipínami a Austráliou. Rokovania s USA o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP) boli nástupom prezidenta D. Trumpa v roku 2016 pozastavené. EÚ sa preto zamerala na dohody s USA v konkrétnych oblastiach ako sú clá na priemyselné výrobky alebo posudzovanie zhody (Európsky Parlament, 2022).

1.4 Postavenie Kanady vo svetovom hospodárstve

Kanada patrí v súčasnosti k najvyspelejším a najbohatším štátom sveta. Jej vysoko rozvinutá trhová ekonomika z nej robí 10. najväčšiu ekonomiku na svete. Aktívne sa podieľa na členstve vo WTO, MMF, OECD, G7, skupine najbohatších ekonomík sveta G20 a mnohých iných. Kanada disponuje obrovským nerastným bohatstvom ako ropa, zemný plyn, uhlie, urán či zlato, stabilným finančným systémom a kvalitným inovačne orientovaným podnikateľským prostredím (MZVaEZ SR, 2022). Pre Kanadu je charakteristický pomerne veľký rozdiel vo vyspelosti jednotlivých oblastí. Najrýchlejší ekonomický rast dosahuje západná časť krajiny Britská Kolumbia a Alberta, rozhodujúce postavenie si však v ekonomike udržiavajú provincie Ontário a Quebec. Naopak dlhodobú stagnáciu zaznamenávajú atlantické provincie Nové Škótsko, Ostrov Newfoundland či Labrador, čo súvisí hlavne s ich tradičnou orientáciou na rybný priemysel (Encyclopaedia Beniana, 2017).

Malé a stredné podniky zohrávajú v kanadskej ekonomike dôležitú úlohu, nakoľko viac ako 90 % týchto podnikov má menej ako 500 zamestnancov. Aj napriek faktu, že Kanada má „len“ 39 miliónov obyvateľov, čo predstavuje 0,5 % svetovej populácie, sa podieľa na svetovom obchode s tovarom a službami približne 2,4 %. Dominantné postavenie v kanadskej ekonomike má sektor služieb, ktorý zamestnáva viac ako 79 % pracujúcich a spoločne vytvárajú takmer 70 % kanadského HDP. Pre kanadskú ekonomiku je dôležitý aj primárny sektor, najmä ťažba dreva, ropy a zemného plynu, ktorý sa na tvorbe HDP podieľa takmer 30 % a zamestnáva približne 19 % populácie. Aj napriek tomu, že poľnohospodárstvo tvorí iba 1,6 HPD a zamestnáva 1,42 %, vďaka vysokej industrializácii poľnohospodárstva patrí Kanada medzi najväčších producentov poľnohospodárskych produktov, hlavne obilnín (Sario, 2022).

K najväčším obchodným partnerom Kanady patrí USA, kam smeruje viac ako 75 % kanadského exportu. Kanada disponuje 24 medzinárodnými letiskami, 17 morskými prístavmi a 117 hraničnými prechodmi s USA. Podľa hodnotenia World Competitiveness Ranking (IMD) z roku 2021, sa Kanada nachádzala na 14. mieste v rebríčku konkurencieschopnosti z pomedzi 64 sledovaných krajín (MZVaEZ SR, 2022). Prehľadnú charakteristiku ekonomiky Kanady uvádzame v tabuľke 2.

Tabuľka 2 Vývoj makroekonomických ukazovateľov Kanady v rokoch 2018 - 2022

Rok / Ukazovateľ	2018	2019	2020	2021	2022
Počet obyvateľov (v mil.)	37	37	38	38	39
HDP v bil. USD	1,73	1,74	1,65	1,99	1,89
HDP p.c. v USD	46 548	46 328	43 258	51 987	53 220
Reálny rast HDP v %	2,8	1,9	-5,2	4,5	3,8
Miera inflácie v %	2,3	1,9	0,7	3,4	3,8
Miera nezamestnanosti v %	5,8	5,7	9,5	7,5	6

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa WorldBank 2022

Ako vyplýva z tabuľky 2, vývoj HDP bol do roku 2019 priaznivý. Následne sa v roku 2020 prejavili dopady celosvetovej pandémie Covid-19, ktorá rast HDP spomalila a klesla na 1,65 mld. USD. Covid-19 výrazne zasiahol aj HDP na obyvateľa, kedy sa dosiahla úroveň 43 258 USD, čo bolo medziročne o 3 070 USD menej. Ovplyvnené bolo v roku 2020 aj tempo rastu, ktoré sa po dlhých rokoch dostalo až na záporné hodnoty, a to -5,2 %. Nezamestnanosť stúpla až na 9,5 % čo bolo najviac za posledných 10 rokov.

Ekonomika sa však už v roku 2021 výrazne naštartovala a bol zaznamenaný rast HDP na úrovni 4,5 %, predovšetkým vďaka vládnej podpore a trhu s nehnuteľnosťami. Taktiež sa očakáva, že v najbližších rokoch sa miera nezamestnanosti vráti na predpandemické hodnoty. Aj napriek signálom o oživení ekonomiky čelí Kanada stále vysokej inflácii, ktorá sa v roku 2022 vyšplhala až na 6,7 %. Ďalší rast ekonomiky môže byť vedľa rastúcej inflácii ovplyvnený nerovnomerným oživením v rámci ostatných odvetví a to hlavne v sektore služieb, s ktorým súvisí nedostatok pracovných miest. Na podporu dlhodobého rastu pripravila vláda plán na obnovu krajiny, ktorej cieľom je vybudovanie zelenej, inovatívnejšej a konkurencieschopnejšej kanadskej ekonomiky (BusinessInfo, 2023).

1.4.1 Zahraničnoobchodná politika Kanady

Kanada je signatárom mnohých multilaterálnych zmlúv, dohôd a dohovorov. Základné princípy, postupy a povinnosti obchodnej politiky Kanady sú odvodené z jej členstva vo WTO, čo znamená, že v obchodnom vzťahu s tretími krajinami vychádza Kanada z princípov nediskriminácie, transparentnosti a záväzkov platných v rámci WTO. Rozvoj kanadskej obchodnej politiky sa odvíja aj od uznesení Ministerskej konferencie WTO z Dohy, známe aj pod názvom „Rozvojová agenda z Dohy“ (DDA). Cieľom agendy

bola liberalizácia svetového obchodu (vrátane obchodu so službami a oblasti poľnohospodárstva), ako aj rozšírenie prínosov globalizácie pre rozvojové krajiny. Globálna obchodná stratégia Kanady má vytvoriť strategický rámec na rozšírenie medzinárodnej obchodnej zaangažovanosti a konkurencieschopnosti Kanady, zároveň má zabezpečiť lepšie etablovanie sa v globálnom obchodnom prostredí a prispôbiť sa trhovým podmienkam a príležitostiam, čím sa zvýši produktivita a konkurencieschopnosť Kanady (Kašťáková, Ružeková, 2019).

Kanada má najbližšie vzťahy s USA, s ktorými zdieľa najväčší obchodný vzťah na svete. Môže za to skutočnosť, že sú obe krajiny, spoločne s Mexikom, členmi integračného zoskupenia NAFTA (od roku 2020 nahradená USMCA), ktorá členské krajiny spája do zóny voľného obchodu, a ktorým umožňuje uplatňovať samostatnú obchodnú politiku voči tretím krajinám. Z dôvodu veľkej závislosti od trhu sa preto sústreďuje na rozvoj liberalizácie obchodu nie len s tradičnými partnermi ako EÚ či Japonsko, ale aj na krajiny, ktoré zaradila do skupiny krajín s vysokým rastovým potenciálom, ako napríklad Argentína, Južná Kórea či Indonézia (Kašťáková, Ružeková, 2019).

Kanada aj naďalej vyvíja značné úsilie o diverzifikáciu svojho obchodu s cieľom poskytnúť exportérom možnosť pôsobiť na veľkých a rozvíjajúcich sa trhoch, prostredníctvom uzatváraniu dvojstranných a regionálnych dohôd, ktoré sú pre Kanadu kľúčové. Od roku 2019 má Kanada v platnosti 14 dohôd o voľnom obchode s 51 krajinami, ktoré predstavujú dve tretiny svetového hospodárstva, a to s krajinami: NAFTA (1994), Izrael (1997), Čile (1997), Kostarika (2002), s krajinami EZVO (2009), Peru (2009), Kolumbia (2011), Panama (2013), Honduras (2014), Kórejská republika (2015), Ukrajina (2017), EÚ (v predbežnej platnosti od 2017), CPTPP (2018). Kanada sa tak stala jedinou krajinou zo skupiny G7, ktorá má dohody o voľnom obchode s každou členskou krajinou G7, čím sa kanadské podniky dostali k viac ako 1,5 mld. spotrebiteľov (WTO, 2019).

1.5 Zmluvná základňa EÚ a Kanady

Kanada patrí historicky, ekonomicky a kultúrne k najbližším partnerom Európy, resp. k vtedajšiemu Európskemu hospodárskemu spoločenstvu (EHS). Z historického hľadiska bolo územie Kanady kolonizované Francúzskom a Veľkou Britániou. Po skončení sedemročnej vojny Kanadu nakoniec anektovalo Spojené Kráľovstvo, v dôsledku čoho je Kanada súčasťou britského Spoločenstva národov (Commonwealth) a formálnou hlavou štátu je teda britský monarcha Karol III. Francúzsko si však aj naďalej udržiava blízke vzťahy s kanadskou frankofónnou provinciou Quebec, s ktorou má uzavretých aj niekoľko dohôd o podpore obchodu a investícií. To je dôvod prečo sú v Kanade oficiálnymi jazykmi angličtina a francúzština.

Aj napriek tomu, že si Kanada ako kolónia Spojeného Kráľovstva nevedla vlastnú diplomaciu počas 19. a väčšiny 20. storočia, mohla nadviazať neformálne vzťahy prostredníctvom diplomatických atašé na britských veľvyslanectvách a konzulárnych úradoch. Po prijatí Westminsterského štatútu v roku 1931 získala Kanada možnosť vytvárať nezávislú zahraničnú politiku. Preto aj po druhej svetovej vojne vstúpila do Severoatlantickej aliancie (NATO) spolu so Spojenými štátmi, Spojeným kráľovstvom a ďalšími európskymi krajinami. Formálny vzťah Kanady s EÚ sa začal v roku 1959, keď spolu s rozvíjajúcim sa Európskym spoločenstvom pre atómovú energiu (EURATOM), podpísala dohodu o mierovom využívaní atómovej energie. Odvtedy sa ich vzájomná spolupráca prehĺbila do niekoľko ďalších politických oblastí vrátane poľnohospodárstva, zahraničnej politiky a obrany, bezpečnosti a obchodu. Postupom času sa tak Európa stala druhým najdôležitejším partnerom Kanady na svete hneď po USA (Hubner, Anderson, 2020).

Súčasná rokovania medzi Európskou úniou a Kanadou vychádzajú z *Rámcovej dohody o obchodnej a hospodárskej spolupráci* podpísanej v roku 1976, kedy sa sformalizovali ekonomické vzťahy medzi EHS a Kanadou. V snahe zefektívniť ekonomickú spoluprácu bol vytvorený aj Spoločný výbor pre kooperáciu, ktorý prispel k rozvoju spolupráce medzi krajinami. Cieľom dohody bolo odstránenie prekážok v zahraničnom obchode, sprístupnenie novej ponuky tovarov a pracovných príležitostí, ochrana a zlepšovanie životného prostredia či podpora vedeckého a technologického pokroku. Bola to historicky prvá rozsiahla dohoda EÚ s priemyselne vyspelou krajinou. O úspešnosti

spolupráce hovorí aj fakt, že na túto dohodu následne nadviazali ďalšie dokumenty tvoriace právny základ súčasných vzťahov.

K pokračujúcim dohodám patrí *Transatlantická deklarácia* z roku 1990, ktorá mala posilňovať politickú, kultúrnu, ekonomickú a vedeckú spoluprácu, ďalej *Spoločná politická deklarácia o vzťahoch Kanady a EÚ* ako aj *Akčný plán Kanady a EÚ* z roku 1996, v ktorom sú detailne zhrnuté ekonomické a obchodné vzťahy (Kašťáková, Ružeková, 2014). V roku 2004 sa posilnila vzájomná spolupráca v politickej a bezpečnostnej oblasti a v súdnictve uzavretím Partnerskej agendy EÚ - Kanada. Okrem spomínaných iniciatív bolo uzavretých aj mnoho sektorových dohôd, ktoré upravovali vzájomnú spoluprácu v čiastkových oblastiach. Medzi takéto dohody patrí Dohoda o rybárstve (1981), Dohoda zakladajúca spoluprácu vo vysokoškolskom vzdelávaní a výcviku (1995) a Dohoda o súťažnej politike a práve (1999) (Euroskop, 2018). Podpísané dohody však ale nedokázali úplne odstrániť existujúce prekážky obchodnej výmeny a ani dostatočne zintenzívniť väzby partnerov. Právny rámec ekonomických vzťahov EÚ - Kanady nebol ani nijak komplexný alebo detailný, bol skôr utváraný všeobecnými rámcovými dokumentmi. To bolo spúšťačom ku hľadaniu nových a moderných foriem usporiadania vzťahov, ktoré by reflektovali na 21. storočie (Spačilová, 2015).

Snahy o nájdení nových systémových nástrojov partnerstva viedli až ku koncipovaniu dohody, ktorej cieľom je posilnenie investícií a obchodnej výmeny medzi EU a Kanadou. Prvý podnet na rokovania vznikol na summite EÚ a Kanady v roku 2007 v Berlíne. Obe strany sa vtedy dohodli na vypracovaní spoločnej štúdie (tzv. Joint Study), v ktorej sa mal analyzovať aktuálny stav vzájomnej výmeny, určiť prínosy, výhody a nevýhody ako aj náklady a výnosy pre obe strany, ktoré sú spojené s liberalizáciou vzájomných vzťahov (Kašťáková, Ružeková, 2019). Joint Study bola publikovaná 16. októbra 2008 a na základe jej výsledkov, počas summitu EU - Kanada v roku 2008, bola oznámená štúdia rozsahu novej hospodárskej a obchodnej dohody v angličtine pod názvom EU - Canada Scoping Exercise. V tejto štúdii boli navrhnuté konkrétne kroky a postupy o tom, ako majú rokovania prebiehať. Taktiež bola k oblastiam ako vzájomný obchod s tovarmi a službami pridaná aj oblasť služieb a investícií, duševného vlastníctva, životného prostredia a pracovných noriem. O rok neskôr, v máji 2009, tak bol počas summitu v EÚ - Kanady v Prahe oznámený začiatok negócií novej a ambiciózneho Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody CETA (European Commission, 2022).

1.6 Liberalizácia obchodu medzi EÚ a Kanadou v rámci dohody CETA

Komplexná hospodárska a obchodná dohoda (ďalej už len Dohoda CETA) je dohoda o voľnom obchode medzi Európou a Kanadou. Jedná sa o 1600 stranovú dohodu, ktorá je v predbežnej platnosti od septembra 2017.

Dohoda CETA bola Európskou komisiou opísaná ako „míľnik v európskej obchodnej politike,“ a ako „najambicióznejšia obchodná dohoda akú kedy EU uzavrela.“ Je zároveň aj prvou obchodnou dohodou, ktorú EÚ uzavrela s treťou krajinou a doteraz najrozsiahlejším bilaterálnym rokovaním vôbec. Má tak kľúčový význam, či už z hľadiska budúcej dôveryhodnosti EÚ pri rokovaníach s tretími krajinami, ako aj v kontexte budúcej spoločnej politiky EÚ (European Commission, 2022).

Leblond, Hubner charakterizovali dohodu ako dohodu novej generácie, v ktorej sa kladie dôraz na celý rad tarifných a netarifných prekážok (licencovanie, anti-dumpingové opatrenia) obchodu s tovarom a službami. Dohoda sľubuje posilnenie hospodárskych vzťahov ako aj oživenie obchodu, presadzovanie a ochranu spoločných hodnôt. NR SR uvádza, že CETA je príležitosťou hlavne pre európskych exportérov služieb a to predovšetkým v sektoroch, ktoré sú kľúčové, ako finančné služby, telekomunikácie, námorné služby a energetika. Taktiež v plnom rozsahu ochraňuje služby vo verejnom záujme (napr. zdravotníctvo, vzdelávanie) vo svojich všetkých obchodných dohodách.

Dohoda o liberalizácii obchodu medzi dvoma alebo viacerými krajinami je zložitý proces, ktorý môže trvať aj niekoľko rokov, najmä ak sa dotýka širokého okruhu otázok, ako je to aj v prípade dohody medzi Európou a Kanadou. Rokovania medzi oboma stranami sa začali v máji 2009 a ukončené boli v auguste 2016. V júli 2016 Európska komisia vyhlásila uzavretie a podpísanie dohody a o pár mesiacov na to, 30. októbra 2016, bola podpísaná. Podpis sa oneskoril kvôli námietkam valónskeho parlamentu. EÚ a Kanada podpísali aj „Spoločnú listinu o výklade“ k dohode CETA. V tomto dokumente sa objasňuje na čom sa EÚ a Kanada dohodli vo viacerých sporných oblastiach, ako je systém investičných súdov, práva vlád na reguláciu, pracovné a environmentálne normy (MH SR, 2022).

CETA je takzvanou „zmiešanou dohodou“, čo znamená že jej obsah zasahuje do právomoci EÚ, ako aj jej členských štátov. V dohode CETA sa uvádza, že „*zmluvnými stranami na strane jednej je Kanada a na strane druhej Európska únia a jej členské štáty*“ (Rada EÚ, 2016). Platnosť dohody teda nezačne podpísaním oboch strán ako aj schválením dohody Európskym parlamentom a všetkými národnými a regionálnymi parlamentami, až tak bude môcť nadobudnúť plnú a definitívnu platnosť. To je dôvod prečo je CETA od roku

2017 len v predbežnej platnosti. K decembru 2022 ratifikovalo dohodu dokopy 17 krajín medzi ktoré patrí Rakúsko, Malta, Chorvátsko, Česko, Rumunsko, Dánsko, Litva, Estónsko, Fínsko, Holandsko, Nemecko, Lotyšsko, Luxembursko, Portugalsko, Slovensko, Španielsko a Švédsko. Veľká Británia dohodu podpísala ešte pred vystúpením z EÚ (Carleton, 2022).

Dohoda CETA je plne v súlade s politikami EÚ, vrátane politik ovplyvňujúcich medzinárodný obchod. V tejto súvislosti platí, že CETA neznižuje dôležitosť právnych predpisov EÚ, nemení ich a nepovedie k zmene alebo odstráneniu noriem EÚ v žiadnej z regulovaných oblastí. Dovoz z Kanady bude musieť spĺňať pravidlá a predpisy EÚ (napr. technické predpisy, produktové normy, predpisy týkajúce sa bezpečnosti potravín, normy v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti, ochranu spotrebiteľa, ochranu životného prostredia) (Blažo, 2017). V obsahovom zameraní dohody CETA sa nachádzajú aj kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji, obchode a pracovných záležitostiach, o obchode a životnom prostredí, ktoré spájajú obchodnú dohodu s celkovými cieľmi EÚ týkajúcimi sa udržateľného rozvoja a konkrétnymi cieľmi v oblasti pracovných záležitostí, životného prostredia a zmeny klímy. NR SR uvádza, že členské štáty budú môcť aj naďalej prevádzkovať verejné monopoly pre konkrétnu službu a budú môcť naďalej rozhodovať o tom, ktoré služby si chcú zachovať ako univerzálne a verejné, prípadne ich dotovať. Okrem toho CETA neobsahuje ustanovenie, ktoré by bránilo vláde členského štátu EÚ kedykoľvek v budúcnosti zmeniť akékoľvek autonómne rozhodnutie, ktoré prípadne prijala na účel privatizácie sektorov (NR SR, 2022).

1.6.1 Obsahové zameranie CETA

V priebehu rokov sa ukázalo, že táto dohoda je hlbšia a širšia ako akákoľvek predchádzajúca dohoda. Slovo "komplexná", ktoré je uvedené v jej názve, odkazuje na skutočnosť, že rokovania boli naozaj rozsiahle a zahŕňali všetky obchodné odvetvia, pričom zohľadňovali tarifné a netarifné prekážky obchodu. Pre Európsku komisiu (EK) je CETA zmluvou, ktorá po uplatnení poskytne firmám z EÚ viacero a lepších obchodných príležitostí v Kanade a podporí zamestnanosť v Európe. Bude riešiť celý rad otázok, ktoré uľahčia obchodovanie s Kanadou od odstránenia ciel a ukončenia obmedzení v prístupe k verejným zákazkám až po pomoc pri predchádzaní nezákonnému kopírovaniu inovácií a tradičných produktov EÚ. Kanadská vláda v tejto súvislosti ubezpečuje, že CETA otvorí kanadským vývozcom nové trhy v celej EÚ a prinesie významné výhody pre jej občanov, najmä pokiaľ ide o vytváranie pracovných miest a príležitostí v každom regióne krajiny. Dohoda CETA

má potenciál udržať ceny na nízkej úrovni a poskytnúť spotrebiteľom väčší výber kvalitných výrobkov. Všetky normy a predpisy týkajúce sa bezpečnosti potravín, výrobkov ochrany spotrebiteľa či zdravia zostanú nedotknuté.

Európska komisia zverejnila sedem hlavných častí odrážajúcich štruktúru dohody CETA:

- Obchod s tovarom,
- Investície, služby a súvisiace záležitosti,
- Verejné obstarávanie,
- Duševné vlastníctvo,
- Riešenie sporov,
- Trvalo udržateľný rozvoj, práca a životné prostredie,
- Inštitucionálne a horizontálne ustanovenia (European Commission, 2022).

Verejné obstarávanie, kapitola o investíciách a regulačná spolupráca sú dôvody, ktoré dohodu CETA odlišujú od existujúcich obchodných dohôd. Tieto dôvody sú dôležité v kontexte toho, kam budú smerovať budúce dohody, a aká bude ich úroveň integrácie (Hubner, 2016). Konkrétnejšie CETA poskytne:

Úspory z ciel

CETA prinesie európskym spotrebiteľom a spoločnostiam hmotné výhody odstránením alebo znížením ciel v odhadovanej výške 590 mil. eur ročne. Dohoda CETA má odstrániť 98 % kanadských aj európskych ciel a dovozných taríf, čo je zatiaľ najlepší výsledok aký dosiahla EÚ v doterajších rokovaníach o dohodách o voľnom obchode. Väčšina zrušených colných položiek sa stane platnou od prvého dňa nadobudnutia platnosti dohody. V špecifických prípadoch, ako napríklad v automobilovom priemysle, budú clá liberalizované počas maximálne siedmich rokov (Nilsson, 2022). Obe strany sa tiež dohodli na zrušení ciel pre skoro všetky poľnohospodárske výrobky. Prekážky ostali u približne 8 – 9 % produktov. U najcitlivejších položiek boli dohodnuté colné kvóty, ktoré boli zamerané na skupinu výrobkov, ako je bravčové a hovädzie mäso, syry a mliečne výrobky (MH SR, 2022). Hoci je táto liberalizácia obchodu kľúčovým prvkom dohody, zrušenie taríf však nerobí dohodu CETA takou dôležitou, keďže obchod medzi Kanadou a EÚ bol aj pred dohodou veľmi liberalizovaný (Hubner, 2016).

Nové príležitosti pre poskytovateľov služieb

Predpokladá sa, že takmer polovica celkovej rastu HDP očakávaného vplyvom uplatňovania dohody CETA bude orientovaná práve do obchodu so službami (MH SR, 2014). Dohoda ponúka nové príležitosti pre poskytovateľov služieb a transparentné a účinné mechanizmy na ochranu investícií a riešenie sporov CETA. Európske spoločnosti získajú nové možnosti poskytovania špecializovaných služieb námornej dopravy a významné výhody v procese schvaľovania investičných projektov v Kanade. V odvetviach ako služby (environmentálne, telekomunikačné a finančné), je zabezpečený prístup na trh na federálnej úrovni a po prvý raz aj na úrovni provincií (NR SR, 2022).

Regulačná spolupráca

CETA je prvou bilaterálnou obchodnou dohodou Kanady so samostatnou kapitolou o regulačnej spolupráci (Government of Canada, 2022). Obe strany sa dohodli na vytvorení fóra pre spoluprácu v oblasti regulácie s cieľom uľahčiť a podporiť spoluprácu. Fórum bude fungovať ako dobrovoľný mechanizmus na výmenu skúseností a relevantných informácií medzi regulačnými orgánmi a na pomoc pri identifikovaní oblastí, v ktorých by mohli tieto inštitúcie spolupracovať. Nemá však kompetencie meniť existujúce predpisy, ani tvoriť nové právne predpisy. Okrem toho, žiadnym spôsobom neobmedzí rozhodovaciu právomoc regulačných orgánov v členských štátoch EÚ, ani na úrovni EÚ (NR SR, 2022).

Trvalo udržateľný rozvoj

V rámci dohody CETA sa EÚ a Kanada zaväzujú spolupracovať pri riešení problémov týkajúcich sa ochrany životného prostredia a pracovných práv v súvislosti s obchodom, ako aj v praxi uplatňovať všetky ratifikované mnohostranné environmentálne dohody, ku ktorým v súčasnosti patrí Parížska dohoda o zmene klímy. Cieľom je aj zabezpečiť aby zvýšený obchod, ktorý začne plynúť podpísaním dohody, prebiehal v podmienkach, ktoré chránia životné prostredie a pracovné normy. Taktiež našli spoločný konsenzus v tom, že by zvýšený obchod nemal byť na úkor životného prostredia a pracovných práv, ale práve naopak by mal byť v súlade s týmito hodnotami (European Commission, 2022).

Prístup k verejným obstarávaniam v Kanade

Kanada po prvýkrát otvorila svoj trh s verejnými zákazkami aj na úrovni provincii, čo znamená, že subjekty z EU môžu prekladať ponuky na poskytovanie úverov a služieb nie len na federálnej úrovni ale aj kanadským provinciám a samosprávam. Pre väčšiu transparentnosť zriadila kanadská vláda tzv. single point of access - webový systém zhromažďujúci všetky verejné zákazky na jednom mieste, ktorý uľahčí prístup európskym podnikom k informáciám o jednotlivých výberových konaniach. Cecilia Malmstrom označila verejné obstarávanie ako druhý najhlavnejší úspech dohody CETA (po zrušení 98 % ciel) (European Commission, 2022).

2 CIEĽ PRÁCE

Hlavným cieľom predkladanej bakalárskej práce je pomocou vedeckých metód analyzovať súčasné zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Kanady. Zároveň zhodnotíme účinky komplexnej dohody o voľnom obchode (angl. Comprehensive Economic and Trade Agreement – CETA) na realizáciu tovarových tokov medzi oboma výraznými subjektmi svetového hospodárstva. V závere práce sa pokúsime načrtnúť perspektívne oblasti vzájomnej spolupráce.

Pre hlbšie spracovanie danej problematiky sme si okrem hlavného cieľa stanovili aj niekoľko parciálnych cieľov :

- definovať teoretické aspekty skúmanej problematiky,
- charakterizovať postavenie EÚ a Kanady vo svetovom hospodárstve,
- charakterizovať vývoj zmluvnej základne medzi EÚ a Kanadou ako aj súčasnú podobu obchodných a ekonomických vzťahov,
- preskúmať vývoj zahraničného obchodu medzi EÚ a Kanadou,
- identifikovať a opísať komoditnú štruktúru zahraničného obchodu Európskej únie a Kanady,
- opísať a zhodnotiť zahraničnoobchodné vzťahy Slovenskej republiky a Kanady.

V rámci nášho výskumu sme si definovali aj hypotézu v nasledovnom znení:

Hypotéza 1: Účinky dohody CETA budú mať pozitívny dopad na rozvoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ aj Kanady.

3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Na spracovanie bakalárskej práce sme použili primárne zdroje, tj. bibliografickú literatúru, relevantné dokumenty z oficiálnych stránok Európskej únie a kanadského parlamentu doplnené o sekundárne zdroje, t.j. informácie z internetových portálov z dôvodu získania najaktuálnejších informácií. Internetové zdroje sme čerpali predovšetkým z internetových portálov - Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ministerstvo hospodárstva SR, Kanadský parlament a stránok EÚ, Európsky parlament, Európska komisia, Euractiv, Európska rada. Pre štatistické spracovanie skúmanej problematiky sme využili zdroje z WorldBank, Trademap, Eurostat a Kanadského štatistického úradu.

Bakalárska práca pozostáva z piatich kapitol, pričom prvú kapitolu sme venovali charakteristike teoretických aspektov skúmanej problematiky, v ktorej sme opísali význam medzinárodného obchodu v ekonomike štátu a vývojové procesy svetového hospodárstva. Následne sme charakterizovali postavenie EÚ a Kanady vo svetovom hospodárstve, pričom sme sa zamerali na aj na ich zahraničnoobchodnú politiku. Pre lepšie pochopenie vzájomných ekonomických a obchodných väzieb sme charakterizovali vývoj zmluvnej základne EÚ a Kanady, z ktorej sme nadviazali na súčasnú podobu vzájomných vzťahov determinovaných Komplexnou ekonomickou a obchodnou dohodou (Comprehensive Economic and Trade Agreement CETA), ktorú sme si bližšie analyzovali a charakterizovali.

Vo štvrtej kapitole sme opísali vývoj vzájomného obchodu medzi EÚ a Kanadou a zároveň identifikovali a porovnali stav komoditnej štruktúry v rokoch 2010 - 2021. Do štvrtej kapitoly sme zahrnuli aj vývoj PZI vzhľadom k tomu, že zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Kanady sú vzájomne prepojené aj pomerne výraznými investíciami. Taktiež sme v bakalárskej práci opísali zahraničnoobchodné vzťahy Slovenskej republiky a Kanady, vývoj ich vzájomného obchodu, komoditnú štruktúru, ako aj dopady dohody CETA na slovenskú ekonomiku.

Piata kapitola je venovaná diskusii, zhodnoteniu hlavného parciálnych cieľov a stanovenej hypotézy. Zároveň sme sa pokúsili o načrtnutie perspektívy budúcich vzťahov EÚ a Kanady a Slovenska a Kanady.

Pri spracovaní získaných poznatkov sme postupovali podľa logických metód používaných vo vedeckom skúmaní. Medzi tieto metódy patria:

- analýza a syntéza,
- indukcia a dedukcia,
- metódy komparácie,
- logisticko-historické metódy,
- matematicko-štatistické metódy.

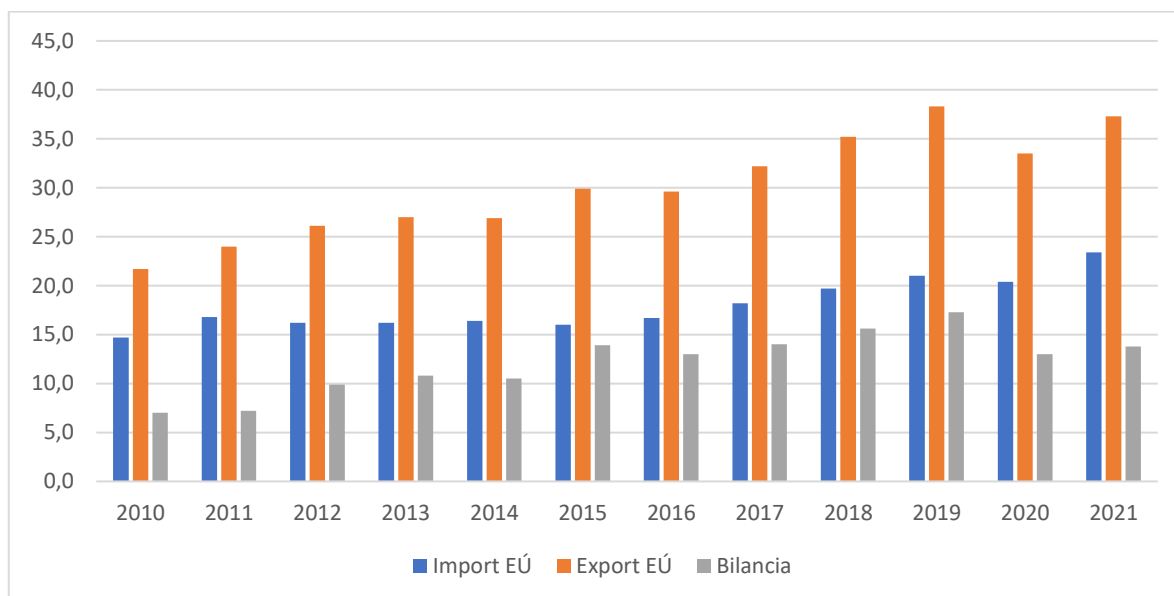
Analýzu a syntézu sme pri vedeckom skúmaní využili pri identifikácii vývoja vzájomných vzťahov EÚ a Kanady v prvej kapitole, vo štvrtej kapitole sme zase pomocou týchto metód rozložili jednotlivé ekonomické faktory vývoja zahraničného obchodu a postupne sme si analyzovali vývoj zahraničného obchodu s tovarmi a službami, komoditnú štruktúru a PZI. Induktívne a deduktívne metódy vedeckého skúmania sme aplikovali v závere práce, v ktorej sme vyhodnotili jednotlivé body skúmanej problematiky, potvrdili alebo zamietli stanovenú hypotézu a načrtli budúce perspektívy vzájomnej spolupráce EÚ a Kanady. Na porovnanie objemov zahraničného obchodu, ako aj komoditnej štruktúry medzi EÚ a Kanadou v sledovanom období, sme aplikovali metódy komparácie. Pomocou logicko-historických metód sa nám podarilo zo zozbieraných historických faktov vytvoriť logické súvislosti a matematicko-štatistické metódy sme využili pri spracovaní množstva získaných dát a následným spracovaním do grafickej podoby a tabuliek.

4 VÝVOJ VZÁJOMNÉHO OBCHODU EÚ A KANADY

Kanada, ako silný zástanca voľného obchodu, bola dlhodobo prirodzeným spojencom EÚ. Zavedenie Komplexnej dohody o voľnom obchode CETA predstavovalo pre obe strany pozitívny vývoj v obchodných, hospodárskych, ako aj investičných vzťahoch. EÚ a Kanada si vzájomne otvorili svoje trhy pre tovar, služby a investície vrátane verejného obstarávania, a vytvorili sa príležitosti pre udržateľný rast. Dohoda CETA je zároveň aj prvou dvojstrannou dohodou zahrňujúcou osobitný systém investičných súdov určených na riešenie investičných sporov medzi investormi a štátmi (Európsky parlament, 2022). Kanada predstavuje pre EÚ desiateho najvýznamnejšieho obchodného partnera s podielom 1,5 % na celkovom zahraničnom obchode. Na druhej strane, tretím najvýznamnejším obchodným partnerom Kanady v tom istom roku, po USA a Číne, bola EÚ, ktorá tvorila 8,2 % celkového zahraničného obchodu Kanady. Celková hodnota obojstranného obchodu bola v roku 2021 viac ako 60,7 mld. EUR za tovar a 28,5 mld. EUR za služby.

EÚ predstavuje pre Kanadu tretieho najväčšieho obchodného partnera s tovarom. V roku 2021 EÚ tvorila 4,8 % podiel z celkového kanadského vývozu a 11 % z celkového dovozu do Kanady. Obchod s tovarom medzi EÚ a Kanadou zaznamenáva od roku 2010 kontinuálny rast, pričom od predbežného zavedenia dohody CETA v roku 2017 sa zvýšil ešte výraznejšie, keďže dohoda CETA odstránila takmer všetky clá aj mnohé regulačné bariéry pre obe strany. Najväčší prepád exportu tovaru od implementácie dohody CETA, bol zaznamenaný v roku 2020, a to o 11,4 % v porovnaní s rokom 2019. Zapríčinila to celosvetová pandémia Covid-19, ktorá spomalila celkovú dynamiku rastu svetového zahraničného obchodu. Aj napriek tomu bol vzájomný obchod v roku 2020 stále o 12,5 % vyšší ako úroveň pred Dohodou CETA v roku 2016. Predtým, ako vypukol Covid-19, dosiahol celkový obchod s tovarom medzi Kanadou a EÚ v roku 2019 rekordnú hodnotu 59,3 mld. EUR, čo predstavuje nárast o 27 % v porovnaní s úrovňou v roku 2016, čiže rok predtým ako predbežne nadobudla platnosť Dohoda CETA. Za rovnaké obdobie vzrástol obchod Kanady so svetom iba o 13,7 %, zatiaľ čo obchod EÚ so svetom vzrástol o 17,4 %. Okrem toho sa od implementácie dohody CETA priemerná ročná miera rastu obojstranného obchodu medzi EÚ a Kanadou zvýšila o 4,4 % v období 2011 - 2016 na takmer dvojnásobok, a to 7,9 % v rokoch 2018 - 2019 (Statistics Canada, 2021).

Graf 1 Vzájomný obchod s tovarom medzi EÚ a Kanadou v rokoch 2010 - 2021 (v mld. EUR)

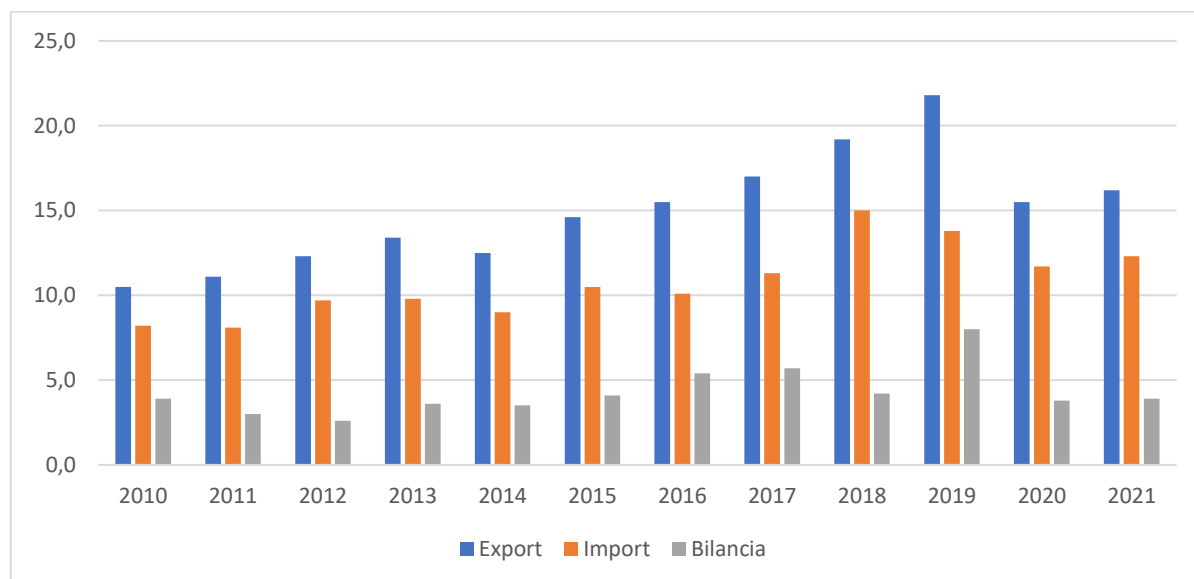

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Z hľadiska medzinárodnej obchodnej výmeny medzi EÚ a Kanadou je dôležitý vzájomný obchod so službami, ktorého vývoj je zobrazený na grafe 2. Európska komisia odhaduje, že skoro polovica celkového rastu HDP očakávaného vplyvom uplatňovania dohody CETA bude orientovaná do obchodu so službami. Ako môžeme sledovať z grafu 2, tak práve od roku 2016 nastal výrazný nárast exportu aj importu služieb. Pri porovnaní rokov 2019/2016 sme zistili, že celkový obchod so službami sa medzi Kanadou a EÚ zvýšil o 39 %. Konkrétne vývoz kanadských služieb do EÚ vzrástol o 36,6 % a vývoz služieb EÚ do Kanady o 40,6 %.

Vo vývoze kanadských služieb do EÚ boli hlavnou kategóriou „iné obchodné služby“ spomedzi dvanástich zvyšných kategórií služieb medzinárodného obchodu. V tejto kategórii dominovala preprava a cestovné služby, ktoré spolu tvorili približne 70 % z celkového počtu vyvezených služieb do EÚ v roku 2019. Z dôvodu cestovných obmedzení zavedených pre spomalenie šírenia Covidu-19 klesol celkový obchod so službami v roku 2020 z minuloročných 35,6 mld. EUR na 27,2 mld. EUR, pričom najviac zasiahnutými boli práve preprava a cestovné služby. V roku 2021 ale môžeme pozorovať postupné oživenie exportu aj importu služieb, kedy celková hodnota dosiahla 28,5 mld. EUR čo je o 7 % viac ako pred zavedením dohody CETA.

Graf 2 Vzájomný obchod so službami medzi EÚ a Kanadou v rokoch 2010 – 2021
(v mld. EUR)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Statistics Canada

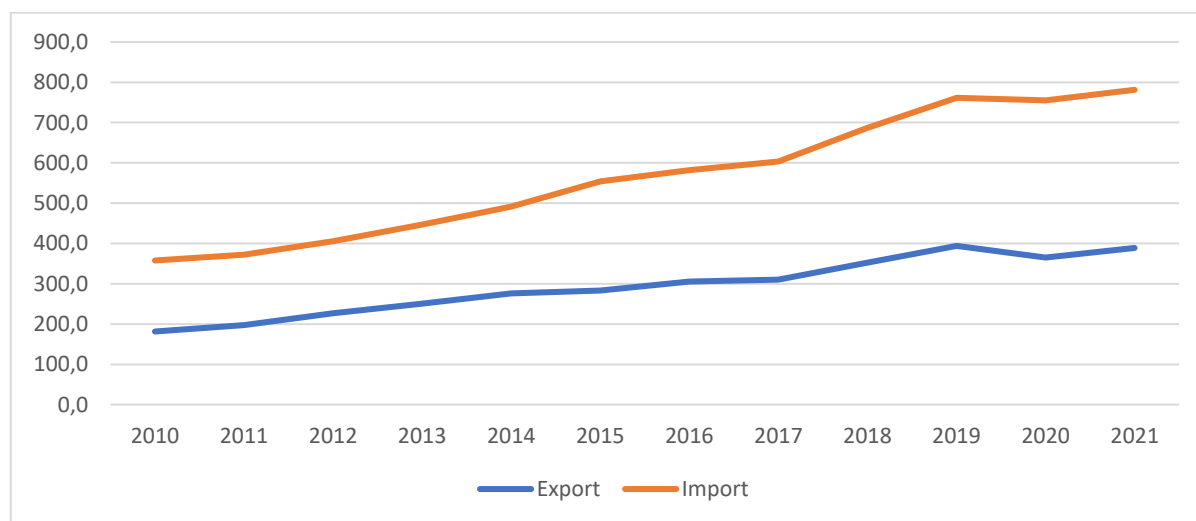
Priame zahraničné investície

Kanada je otvorenou ekonomikou, ktorá sa podobne ako ostatné ekonomiky spolieha na zahraničné investície a intenzívne zapájanie sa do medzinárodného obchodu. USA predstavujú zdroj väčšiny kanadského objemu PZI, hoci ich podiel v posledných rokoch klesá. Do roku 1970 držali USA viac ako 4/5 kanadských vnútorných PZI, od roku 2012 sa však tento podiel znižuje a v roku 2020 predstavoval už „len“ 44 %. Kanadské PZI sú teraz viac geograficky rozmanitejšie, kedy 40 % kanadských PZI pochádza z EÚ a približne 10 % pochádza z Oceánie a Ázie. Kanada sa stáva čoraz viac atraktívnejšou krajinou na investovanie hlavne vďaka stabilnej a silnej ekonomike, vysoko vzdelaným a kvalifikovaným obyvateľstvom, ako aj rozsiahlym prístupom na trh. Podľa údajov o PZI podľa odvetví sa väčšina zahraničného kapitálu v Kanade investuje do 3 sektorov, a to do výroby, baníctva a ťažby ropy a plynu a riadenia spoločností a podnikov. Naopak odvetvie finančných a poisťovacích služieb predstavuje najväčší podiel kanadských PZI v zahraničí, za ním nasleduje manažment spoločností a podnikov priemyslu a baníctvo, ťažba ropy a plynu (Government of Canada, 2022).

Pre EÚ zohrávajú PZI taktiež dôležitú úlohu, kedy pozitívne prispievajú k technologickému rozvoju, hospodárskemu rastu ako aj tvorbe pracovných miest. Aj preto má EÚ jeden z najotvorenejších a najtransparentnejších režimov vďaka čomu je jednou z hlavných destinácií PZI na svete. Stav PZI, ktoré držia investori z tretích krajín v EÚ predstavuje približne 6 mld. EUR. Investície v EÚ sa premietajú do prístupu k vysoko integrovanému jednotnému trhu pozostávajúceho zo 446 miliónov spotrebiteľov a investičných príležitostí. Jednotný trh, ako aj právne predpisy EÚ podporujú investície a to vďaka tomu, že zaručujú slobodu usadiť sa, investovať do spoločností a uskutočňovať cezhraničné pohyby kapitálu. Takisto je nimi zabezpečené rovnaké a nediskriminačné zaobchádzanie s investormi vo všetkých členských štátoch (Európska komisia, 2022).

Graf 3 reflektuje vývoj PZI medzi EÚ a Kanadou v rokoch 2010 – 2021, porovnaním obojstranných tokov PZI sme zistili, že prílev PZI z Kanady má vyššiu hodnotu ako odlev PZI z Európy. V roku 2018 investovali krajiny do hospodárstva druhej strany takmer rovnakú sumu, následne v roku 2019 dosiahol prílev a odlev PZI rekordné hodnoty, a to pri príleve kanadských investícií do EÚ 3,67 bil. USD a odleve európskych investícií do Kanady 3,94 bil. USD. Hodnoty sa však nepodarilo udržať a v roku 2020 sa vzhľadom na celosvetovú pandémiu Covid-19 znížili investičné toky celkovo o 35 %.

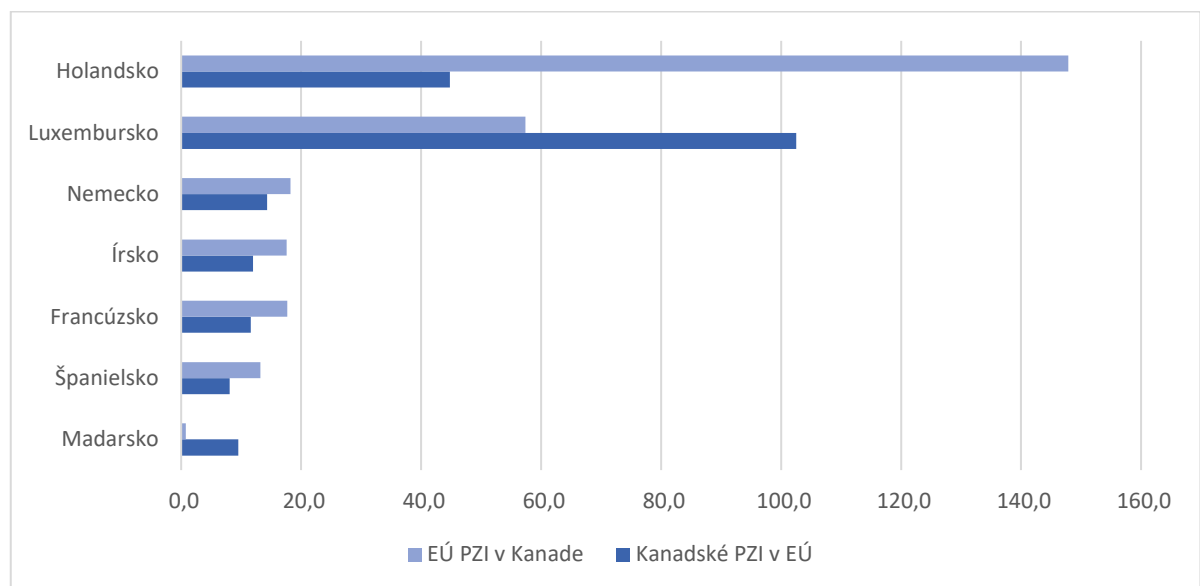
Graf 3 Vývoj PZI medzi EÚ a Kanadou v rokoch 2010 - 2021 (v bil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Statistics Canada

Transatlantické väzby na PZI sú významné nielen z hľadiska ich veľkosti, či vzájomnej závislosti, ale aj podľa toho kam smerujú. Veľká Británia mala pred Brexitom významný podiel na týchto väzbách, po jej odchode však naďalej zostáva jedným z najväčších príjemcov PZI z Kanady. Na grafe 4 môžeme pozorovať smerovanie investícií v rámci EÚ, kedy najviac kanadských investícií v roku 2021 smerovalo do Luxemburska (102,5 bil. USD), predovšetkým vďaka jeho výhodnému daňovému a regulačnému prostrediu pre medzinárodné spoločnosti, za ním nasledovalo Holandsko (44,8 bil. USD), Nemecko (14,3 bil. USD) a Írsko (12 bil. USD). Kanadské kapitálové investície sa v EÚ zameriavajú hlavne na sektory financií a poisťovníctva, nehnuteľností, prenájmu či lízingu. V tom istom roku smeroval odlev PZI z EÚ do Kanady z Holandska (147,9 bil. USD) ako z hlavného investičného centra Európy, Luxemburska (57,4 bil. USD), Nemecka (18,2 bil. USD) a Írska (17,6 bil. USD). Európske investície v Kanade smerujú do výrobného a veľkoobchodného priemyslu (Parliament of Canada, 2021).

Graf 4 Smerovanie PZI medzi EÚ a Kanadou v roku 2021 (v bil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Statistics Canada

4.1 Komoditná štruktúra EÚ a Kanady

Účinky dohody CETA sa odzrkadlili predovšetkým v komoditnej štruktúre, keďže EÚ aj Kanada odstránili od prvého dňa platnosti dohody clá u približne 98 % tarifných položiek, čo je podľa Európskej komisie najlepší výsledok, aký EÚ dosiahla v doterajších rokovaníach o dohodách o voľnom obchode. Clá v priemysle sú teda plne liberalizované, z toho viac ako 99 % od dátumu uplatňovania dohody a clá v poľnohospodárstve liberalizujú približne 93 % položiek agrosektora (Aktuality, 2016). Odstránenie ciel takto umožňuje pokles výslednej ceny európskeho a kanadského tovaru predávaného na oboch trhoch, keďže európski a kanadskí exportéri už nebudú znevýhodňovaní vyššou predajnou cenou, čo malo pozitívny vplyv na diverzifikáciu komoditnej štruktúry exportu aj importu (Euroskop, 2017).

Na grafe 5 môžeme pozorovať päť najvýznamnejších konkrétnych skupín tovarov vyvezených z EÚ do Kanady v rokoch 2010 – 2021. V roku 2021 predstavovala Kanada takmer 1,5 % podiel z celkového zahraničného obchodu EÚ s tovarom a hodnoty exportovaných tovarov do Kanady sa taktiež výrazne zvýšili. V porovnaní s rokom 2010 to však až tak zreteľné z grafov nie je, keďže údaje z roku 2020 sú už bez Veľkej Británie, ktorá v roku 2019 opustila EÚ. Aj napriek tomu je však komoditná štruktúra vyvezených tovarov veľmi podobná tej z roku 2010.

V roku 2010 predstavovali hlavné komodity exportu do Kanady (84) *stroje a mechanické zariadenia* s 16 % podielom, (30) *farmaceutické výrobky* s 14 % podielom, (87) *vozidlá a ich časti* s 11 % podielom, na štvrtom mieste to boli *nerastné palivá a výrobky z nich* s 7 % podielom, (85) *elektrické stroje a ich časti* s 7 % podielom a *ostatné* s 45 % podielom.

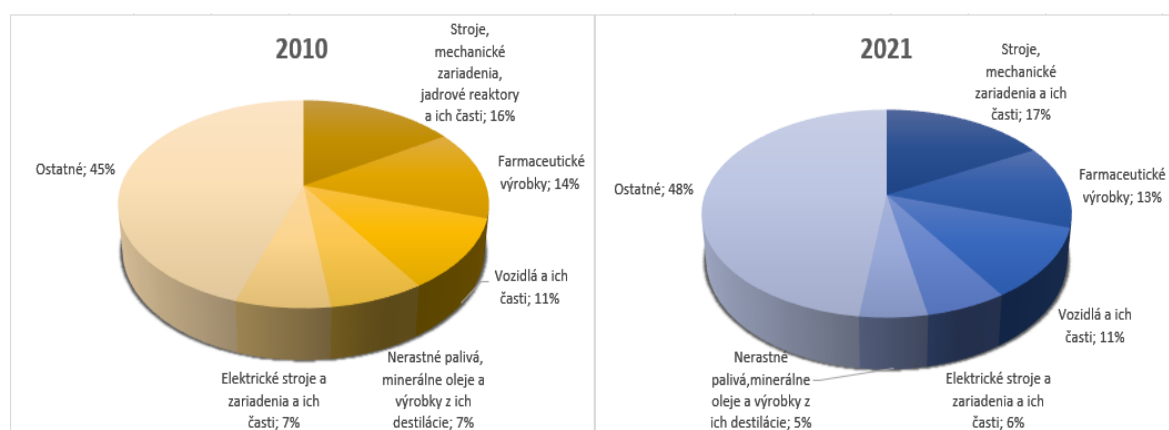
Podľa tabuľky 3, ktorá opisuje TOP 10 tovarových skupín v exporte EÚ a Kanady v roku 2010, môžeme k *ostatné* zaradiť (71) *perly, drahokamy a drahé kovy*, (22) *nealkoholické a alkoholické nápoje*, (90) *optické zariadenia*, (88) *lietadlá a ich časti* či (29) *organické chemikálie*.

V štruktúre hlavných komodít exportu si v roku 2021 dominantné postavenie zachovali (84) *stroje a mechanické zariadenia* so 17 % podielom a s hodnotou viac než 635,1 mld. EUR, čo je o 191,3 mld. EUR viac ako v roku 2010. Druhé a tretie miesto si aj naďalej držali (30) *farmaceutické výrobky* s 13 % podielom a s nárastom o 101,6 mld. EUR a (87) *vozidlá a ich časti* s 11 % podielom a nárastom o skoro 105,2 mld. EUR. Zmena nastala v rebríčku na štvrtom mieste, ktoré obsadili (85) *elektrické stroje a zariadenia* so 6

% podielom, a ktorých hodnota sa v porovnaní s rokom 2010 zvýšila o 11,2 mld. EUR. Na piatom mieste sa umiestnili (27) *nerastné palivá a minerálne oleje* s 5 % podielom a *ostatné* s 48 % podielom.

Podľa tabuľky 3, ktorá opisuje TOP 10 tovarových skupín v exporte EÚ a Kanady v roku 2021, môžeme k *ostatné* zaradiť (22) nealkoholické či alkoholické nápoje, (90) optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné alebo chirurgické zariadenia, (29) organické chemikálie, (88) lietadlá a ich časti a (72) železo a oceľ.

Graf 5 Komoditná štruktúra exportu EÚ do Kanady v rokoch 2010 – 2021 (v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Trademap.org

Tabuľka 3 TOP 10 tovarových skupín v exporte EÚ do Kanady v rokoch 2010 - 2021

HS KÓD	Rok		2010	2021
	Komodita		Hodnota v mld. €	Hodnota v mld. €
84	Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly a ich časti		443,80	635,1
30	Farmaceutické výrobky		372,80	474,4
87	Vozidlá iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá a ich časti, súčasti a príslušenstvo		297,3	402,5
27	Nerastné palivá, minerálne oleje a výrobky z ich destilácie, minerálne vosky		199,0	187,8
85	Elektrické stroje a zariadenia a ich časti, zvukové záznamníky, reproduktory, televízory		191,8	201,5
71	Perly, drahokamy, drahé kovy, umelá bižutéria, mince		121,3	47,7
22	Nealkoholické a alkoholické nápoje, ocot		118,0	166,0
90	Optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné alebo chirurgické zariadenia		116,4	150,3
88	Lietadlá a ich časti		91,8	91,5
29	Organické chemikálie		61,5	147,7

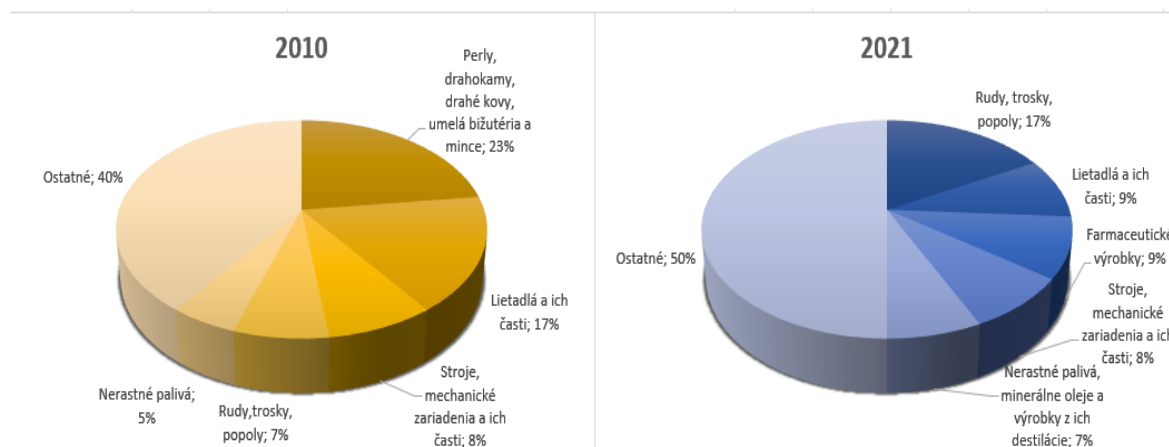
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Trademap.org

Na grafe 6 môžeme pozorovať päť najvýznamnejších konkrétnych skupín tovarov, ktoré boli dovezené EÚ z Kanady v rokoch 2010 – 2021. V roku 2010 predstavovali hlavné komodity importu (71) *perly, drahokamy a drahé kovy*, nasledovali (88) *lietadlá a ich časti* s 17 % podielom, (84) *stroje a mechanické zariadenia* s 8 % podielom, (26) *rudy trosky a popoly* s 7 % podielom (27) *nerastné palivá* s 5 % podielom a *ostatné* s 40 % podielom. Podľa tabuľky 4, ktorá opisuje TOP 10 tovarových skupín v exporte EÚ a Kanady v roku 2010, môžeme k *ostatné* zaradiť elektrické stroje a zariadenia (85), anorganické chemikálie (28), farmaceutické výrobky (30), nikel a výrobky z neho (75) a optické zariadenia (90).

Komoditná štruktúra importu EÚ z Kanady sa v porovnaní s rokom 2010 až tak nezmenila. Na prvom mieste sa umiestnili (26) *rudy, trosky a popoly* s celkovým podielom na dovoze 17 %, a ktorých hodnota vzrástla skoro o 218,3 mld. EUR, za ňou nasledovali (88) *lietadlá a ich časti*, ktoré sa aj napriek poklesu o 474,4 mld. EUR oproti roku 2010, nachádzali na druhom mieste s podielom 9 %, na treťom mieste to boli (30) *farmaceutické výrobky* s celkovým podielom 9 %. (84) *Stroje, mechanické zariadenia a ich časti* poklesli na štvrté miesto s 8 % podielom a (27) *nerastné palivá, minerálne oleje* si aj v roku 2021 udržali piate miesto s celkovým podielom 7 %. Skupina *ostatné* predstavovala 50 % podiel na celkovom importe EÚ a Kanady.

Podľa tabuľky 6, ktorá opisuje TOP 10 tovarových skupín v exporte EÚ a Kanady v roku 2020, môžeme k *ostatné* zaradiť (71) *perly, drahokamy, drahé kovy*, (12) *olejnaté semená a olejnaté plody*, (90) *optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné alebo chirurgické zariadenia*, (85) *elektrické stroje, zariadenia a ich časti*, (76) *hliník a výrobky z neho*.

Graf 6 Komoditná štruktúra importu EÚ z Kanady v rokoch 2010 – 2021 (v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Trademap.org

Tabuľka 4 **TOP 10 tovarových skupín v importe z EÚ do Kanady v rokoch 2010 - 2021**

(v mld. €)

HS KÓD	Rok	2010	2021
	Komodita	Hodnota v mld. €	Hodnota v mld. €
71	Perly, drahokamy, drahé kovy, umelá bižutéria, mince	706,9	180,8
88	Lietadlá a ich časti	496,6	220,6
84	Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly a ich časti	235,3	199,7
26	Rudy, trosky, popoly	205,5	423,8
27	Nerastné palivá, minerálne oleje a výrobky z ich destilácie, minerálne vosky	137,7	182,3
85	Elektrické stroje a zariadenia a ich časti, zvukové záznamníky, reproduktory, TV	132,7	88,0
28	Anorganické chemikálie, anorganické alebo organické zlúčeniny drahých kovov	114,8	47,8
30	Farmaceutické výrobky	102,9	214,8
75	Nikel a výrobky z neho	97,5	49,0
90	Optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné alebo chirurgické zariadenia	70,4	96,9

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z Trademap.org

4.2 Zahraničnoobchodné vzťahy SR a Kanady

Slovenská republika (SR) a Kanada sú blízkymi spojencami a partnermi a aj napriek geografickej vzdialenosti majú tieto dve krajiny veľa spoločného. Vzájomné partnerstvo je postavené na spoločných hodnotách a spolupráci týkajúcej sa mnohých oblastí spoločného záujmu. Spolupracujú taktiež prostredníctvom multilaterálnych inštitúcií, v ktorých obe krajiny pôsobia, a to Organizácia spojených národov (OSN), Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), ako aj Severoatlantická aliancia (NATO). Kanada bola dokonca prvá, ktorá ratifikovala členstvo Slovenska v NATO. Ako členovia NATO a ďalších medzinárodných organizácií je spolupráca Slovenska s Kanadou v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky, obchodu a investícií či cestovného ruchu veľmi intenzívna. Slovensko počas predsedníctva v Rade EÚ v roku 2016 podpísalo komplexnú hospodársku a obchodnú dohodu CETA medzi EÚ a Kanadou (Droba, 2015).

4.2.1 Zahraničný obchod SR a Kanadou

Slovensko je malá, ale otvorená, vysoko exportne orientovaná a rozvinutá stredoeurópska ekonomika. Zahraničný obchod má v hospodárstve SR významné postavenie, keďže sa podieľa na ekonomickom raste krajiny či tvorbe HDP a zároveň tvorí podstatnú časť príjmov do štátneho rozpočtu. Základným cieľom hospodárskej politiky SR je zvýšiť jej ekonomickú výkonnosť a konkurencieschopnosť, pričom práve zahraničný

obchod predstavuje významný nástroj na dosiahnutie takéhoto cieľa (Ružeková a kol., 2013).

Vzájomný obchod medzi SR a Kanadou každým rokom rastie, čo môžeme pripísať hlavne ekonomickej stabilite Slovenska, jednotnej mene euro, vysoko kvalifikovanej pracovnej sile, ako aj ďalším iným faktorom (Government of Canada, 2022).

Pre Slovensko je Kanada druhým najväčším obchodným partnerom na americkom kontinente (po USA) a 14. najvýznamnejším obchodným partnerom mimo EÚ. Na základe štatistických údajov môžeme však pozorovať len nepatrný význam Kanady ako obchodného partnera Slovenska a ešte okrajovejšiu pozíciu slovenskej ekonomiky ako partnera v kanadskom zahraničnom obchode (Poláková, Želonková, 2017). Z hľadiska exportu tovarov a služieb zo SR pripadá na Kanadu len 0,3 % podiel, zatiaľ čo import tovarov a služieb predstavuje len 0,4 % celkových slovenských dovozov. Napriek tomu si SR s Kanadou udržuje dlhodobu aktívnu saldo obchodnej bilancie. Ako aj z tabuľky 7 môžeme pozorovať, slovenský export sa vyvíja progresívne. Mimoriadny nárast exportu do Kanady bol zaznamenaný v roku 2018, a to v hodnote 333,3 mil. EUR. V posledných rokoch sa tento rast nepodarilo udržať, aj z dôvodu pandémie Covid-19, napriek tomu zaznamenávame za rok 2021 nárast exportu do Kanady oproti predchádzajúcim dvom rokom.

Tabuľka 5 **Zahraničný obchod SR a Kanady v rokoch 2015 - 2021** (v mil. €)

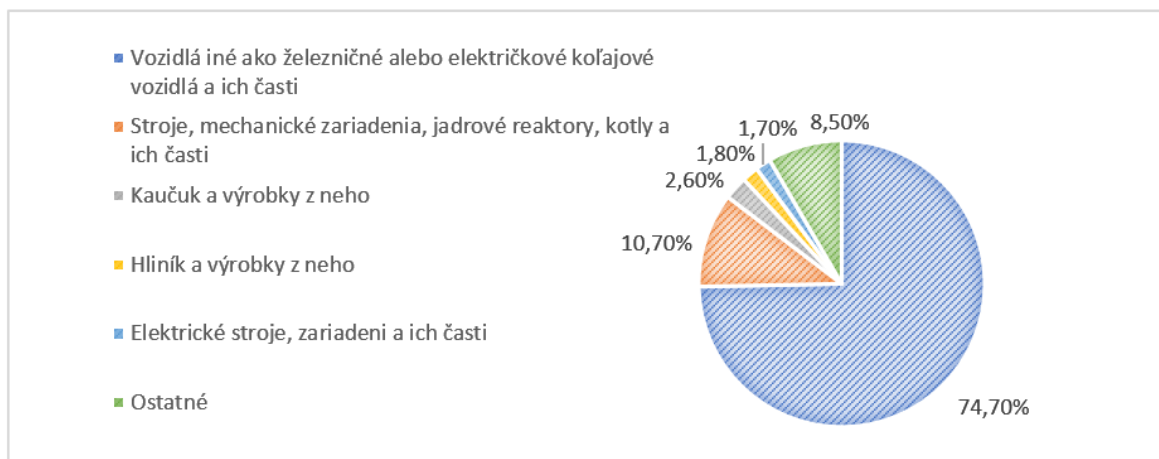
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Export	165,5	282,9	299,3	333,3	223,3	256,5	288,3
Import	78,4	84,8	82,1	98,4	100,2	84,1	106,1
Obrat	243,9	367,8	381,3	431,7	323,6	340,6	394,4
Saldo	87,1	198,1	217,2	234,8	123,1	172,4	182,2

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR

V rámci komoditnej štruktúry slovenského vývozu v roku 2021 majú dominantné postavenie *Vozidlá iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá a ich časti*, ktorých podiel na celkovom vývoze dosiahol 74,7 %. *Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory a kotly* sa na celkovom vývoze v roku 2021 podieľali 10,7 %. Treťou najväčšou položkou vývozu bol *kaučuk a výrobky z neho* s podielom 2,6 %, štvrtý je *hliník a výrobky z neho* s podielom 1,8 % a na piatom mieste to boli *elektrické stroje, zariadenia a ich časti*

s podielom 1,7 %. Ostatné tovarové skupiny sa na celkovom vývoze podieľali približne 8,5 % a patria k nim napr. liečivá, hračky, hry, športové potreby či obuv.

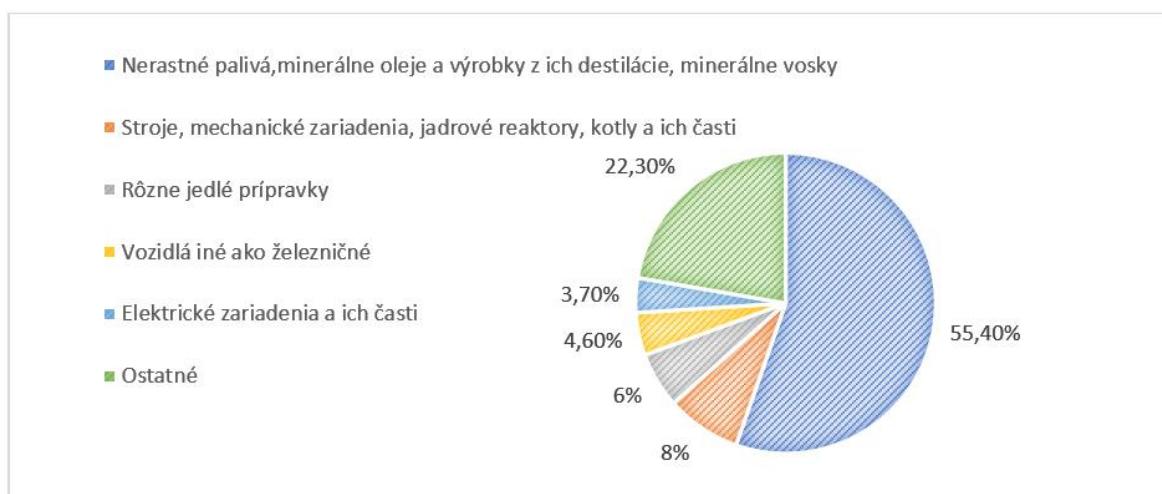
Graf 7 Komoditná štruktúra exportu SR do Kanady v roku 2021 (Podľa HS2, v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Trademap.org

Keďže Kanada disponuje obrovskými zásobami nerastného bohatstva, odráža sa to aj na štruktúre tovarov, ktoré SR z Kanady importuje. Na prvom mieste sú preto *nerastné palivá, minerálne oleje a výrobky z ich destilácie, minerálne vosky* s celkovým 55,4 % podielom na vývoze. Druhou najvýznamnejšou importovanou komoditou boli *stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly a ich časti* s podielom 8 %. Na treťom mieste sa umiestnili *rôzne jedlé prípravky* s podielom 6 %. Na štvrtom mieste to boli *vozidlá a ich časti* s podielom 4,6 % a na piatom mieste *elektrické zariadenia a ich časti* s 3,7 %. *Ostatné* tovarové skupiny sa na celkovom vývoze podieľali 22,3 % a medzi nich patrí zelenina a jedlé rastliny, prípravné krmivá pre zvieratá, optické, fotografické, kinematografické zariadenia či liečivá.

Graf 8 **Komoditná štruktúra importu SR z Kanady v roku 2021** (Podľa HS2, v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Trademap.org.

V nasledujúcich rokoch môžeme očakávať rastúci vývoj vzájomného obchodu medzi Slovenskom a Kanadou. V štruktúre vývozného tovaru na Slovensku bude aj naďalej dominovať vývoz automobilov, ktorých postavenie zatiaľ nemá šancu ohroziť žiadna z ostatných tovarových skupín. Pri dovoze taktiež predpokladáme že si prvenstvo v komoditnej štruktúre aj naďalej udržia nerastné palivá a minerálne látky. Do popredia sa postupne začínajú dostávať aj tovarové skupiny, ktoré boli doteraz exportované len v malých objemoch napr. hračky, hry a športové potreby. Otvorené sú taktiež možnosti vyšších foriem výrobnjej spolupráce, ktoré existujú v oblastiach informačných či komunikačných technológií, inovácii či energetiky (MZVaEZ SR, 2022).

Stimulujúcim faktorom do budúcnosti môžeme označiť aj komplexnú hospodársku a obchodnú dohodu medzi EÚ a Kanadou (CETA), od implementácie ktorej sa očakávajú obe zmluvné strany veľa (Ružeková a kol., 2013). Slovensko ratifikovalo Dohodu CETA v septembri 2019 a samotný ratifikačný proces dokončilo podpísom prezidentky SR v novembri 2019 (MZVaEZ SR, 2022).

4.2.2 Výhody dohody CETA pre slovenskú ekonomiku

Dohoda CETA predznamenáva novú kvalitu politicko-hospodárskych vzťahov medzi Kanadou a EÚ, ktorá je zároveň šancou pre slovenské podnikateľské subjekty, keďže slovenské firmy majú príležitosť presadiť sa vo všetkých oblastiach zahrnutých v dohode. Priamy dopad na Slovensko je momentálne len minimálny, podľa predkladaného materiálu z roku 2016 sa predpokladalo, že by hospodársky rast krajiny mala dohoda podporiť iba na

úrovni 0,013 % HDP. Dôvodovom je hlavne nízka obchodná výmena medzi Slovenskom a Kanadou, a fakt, že 80 % vybraného cla smeruje do rozpočtu EÚ. Slovensko však môže ťažiť z nepriamych vplyvov na tie firmy v krajine, ktoré sú súčasťou regionálnych dodávateľských reťazcov (Index Sme, 2019).

Dohoda CETA v podmienkach SR prináša tieto výhody:

- ruší clá pre slovenských vývozcov a dovozcov,
- otvára slovenským firmám kanadský trh so službami,
- umožňuje slovenským firmám uchádzať sa vo väčšej miere o verejné zákazky v Kanade,
- ochraňuje slovenský výskum a tvorivosť,
- uľahčuje slovenským odborníkom prácu v Kanade,
- stimuluje investície medzi Slovenskom a Kanadou,
- pomáha slovenským malým podnikom zväčšiť objem vývozu do Kanady.

Slovensko získava výhody zo zrušenia cla prakticky na všetky vyvážené tovary, čo zasahuje najmä motorové vozidlá, ktoré tvoria skoro 75 % slovenského vývozu do Kanady a pri ktorých clá v Kanade dosahovali pred zavedením dohody CETA výšku až 9,5 %. Okrem značných úspor, ktoré sa týkajú platenia ciel umožní dohoda CETA slovenským podnikateľom odstrániť náklady vynaložené na dvojité testovanie, vďaka ustanoveniam o uznávaní certifikátov a uznávaní certifikátov posudzovania zhody v oblastiach ako stroje a elektrické zariadenia.

Dohoda CETA zlepšuje a zabezpečuje prístup slovenských podnikateľov na kanadský trh so službami, a to prostredníctvom zrušenia viacerých obmedzení týkajúcich sa podmienok občianstva a trvalého bydliska pre slovenských odborníkov (právnikov, účtovníkov, architektov), ktorí chcú pracovať v Kanade.

Dohoda CETA tiež zaručuje podobnú úroveň ochrany v Kanade pre slovenské inovácie, autorské práva a ochranné známky, ako majú v EÚ. Kanada taktiež uvádza svoju ochranu autorských práv do súladu s medzinárodnými štandardmi, čo je dôležité pre ochranu duševného vlastníctva kreatívneho priemyslu EÚ (umelecké diela, publikácie) a zabezpečenie šírenia prostredníctvom internetových distribučných kanálov. (Poláková, Želonková, 2017)

Dohoda CETA podporuje aj PZI Kanady na Slovensku, ktoré sú pre Slovensko dôležitým zdrojom ekonomického rastu a tvorby pracovných miest. Dohoda CETA nahradila bilaterálnu investičnú zmluvu uzavretú v roku 2012 a zabezpečuje slovenským a kanadským investorom väčšiu predvídateľnosť, transparentnosť a ochranu investícií v Kanade a na Slovensku. Podľa oficiálnych údajov NBS predstavoval prílev kanadských investícií na Slovensku viac ako 219 mil. EUR. Najväčšími kanadskými investormi na Slovensku sú spoločnosť Martinrea International (výroba komponentov pre automobilový priemysel) a spoločnosť World Mail System (centrum marketingových služieb). Ďalšími kanadskými investormi sú Colliers (real estate), Magna Sloveteca (výroba zrkadiel a plastových častí pre automobilový priemysel) a Magna Exteriors and Interiors (výroba kožených interiérov pre automobilový priemysel) (MZVaEZ SR, 2022).

Malí slovenskí podnikatelia sú do značnej miery zameraní na vývoz a tvoria 87 % slovenských vývozcov. Práve oni môžu naplno využívať výhody plynúce z Dohody CETA. Malým slovenským podnikateľom sa prostredníctvom dohody CETA uľahčí vývoz do Kanady najmä znížením obchodných prekážok a zrušením cla, vďaka čomu môžu jednoduchšie konkurovať väčším podnikom či zvyšovať svoju účasť v dodávateľských reťazcoch a elektrickom obchode (Európska Komisia, 2017).

5 DISKUSIA

V bakalárskej práci sme skúmali zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Kanady. Charakterizovali sme historický vývoj, ako aj ekonomickú charakteristiku oboch strán a analyzovali sme, aké účinky má na vzájomný obchod. Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi Európou a Kanadou CETA, ktorá vstúpila do platnosti v septembri 2017. Komoditnú štruktúru Európy a Kanady sme identifikovali pomocou grafických zobrazení, rovnako ako aj prílev a odlev priamych zahraničných investícií. Na záver sme identifikovali zahraničnoobchodnú spoluprácu a vývoj vzájomných vzťahov medzi Slovenskou republikou a Kanadou, ako aj dopady dohody CETA na Slovensko.

Hlavným cieľom mojej práce bolo „*pomocou vedeckých metód analyzovať súčasné zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Kanady ako aj zhodnotiť účinky Komplexnej dohody o voľnom obchode CETA podpísanej medzi oboma stranami.*“ Na základe získaných informácií môžem potvrdiť, že ekonomická a obchodná spolupráca sa v posledných rokoch zintenzívnila a progresívne vyvíjala. Práve Dohoda CETA bola kľúčovým krokom v zlepšovaní obchodných vzťahov medzi týmito dvoma regiónmi. Dohoda CETA výrazne uľahčila obchod prostredníctvom znižovania obchodných prekážok, čím vytvára nové príležitosti pre obchod s tovarom a službami. Odstránenie ciel na 98 % produktov, ako aj ochrana investícií, či zvýšený prístup na trhy zabezpečené dohodou CETA, poskytujú významné výhody pre kanadských a európskych podnikateľov. Pozitívne účinky dohody CETA medzi Kanadou a EÚ môžeme sledovať takmer okamžite od jej uzavretia, v podobe rastúcej zahraničnoobchodnej výmeny, ako aj zvýšením stavu PZI v Kanade aj Európe.

Prostredníctvom parciálnych cieľov sme asi ako prvé „*definovali teoretické aspekty skúmanej problematiky,*“ v ktorej sme si charakterizovali význam medzinárodného obchodu v ekonomike štátu a dôležitosť zapájania sa krajín do vzájomnej zahraničnoobchodnej výmeny tovarov a služieb. Venovali sme sa aj vývojovým procesom svetového hospodárstva, kde sme si zadefinovali pojmy ako interdependencia, integrácia, transnacionalita a regionalizácia.

Druhým parciálnym cieľom bolo „*charakterizovať postavenie Európskej únie a Kanady vo svetovom hospodárstve.*“ Európska únia a Kanada patria medzi významné subjekty svetového hospodárstva, každá ale s rozdielnymi vlastnosťami a charakteristikami. Európska únia predstavuje jedinečný hospodársky a politický zväzok tvorený 27 členskými štátmi a spolu so 446 mil. obyvateľmi tvorí približne 6 % populácie. EÚ sa môže pýšiť kontinuálnym rastom HDP, ako aj vysokými hodnotami HDP na obyvateľa, predovšetkým

vd'aka krajinám ako je Luxembursko a Írsko. Aj napriek nárastu miery nezamestnanosti, ako aj inflácií v rokoch 2020 - 2021 v dôsledku pandémie Covid-19, podporili ekonomické stimuly a politika orientovaná na rast zotavenie európskeho trhu.

Kanada patrí v súčasnosti k najvyspelejším a najbohatším štátom sveta, čo dokazuje jej aktívne členstvo vo WTO, OECD, G7 a v skupine najväčších ekonomík sveta G20. Kanada disponuje obrovským nerastným bohatstvom, stabilným finančným systémom či kvalitným inovačne orientovaným podnikateľským prostredím. Aj napriek 39 miliónovej populácii sa na svetovom obchode so službami a tovarom podieľa 2,4 %. Hlavným obchodným partnerom Kanady sú USA, s ktorými zdieľa najväčší obchodný vzťah na svete a kam smeruje viac ako 75 % kanadského exportu. Môže za to aj skutočnosť, že obe krajiny sú, spoločne s Mexikom, členmi integračného zoskupenia UMSCA. Kanada však aj naďalej vyvíja úsilie o diverzifikáciu svojho obchodu s cieľom poskytnúť exportérom možnosť pôsobiť na veľkých a rozvíjajúcich sa trhoch prostredníctvom uzatvárania dvojstranných a regionálnych obchodných dohôd, ktoré sú pre Kanadu kľúčové. Aj napriek odlišným charakteristikám a hospodárskym profilom, sa EÚ a Kanada dopĺňajú v mnohých oblastiach a navzájom sú si dôležitými partnermi v oblasti obchodu a investícií.

V ďalšej časti sme analyzovali „*historický vývoj zmluvnej základne EÚ a Kanady ako aj súčasnú podobu obchodných a ekonomických vzťahov.*“ Kanada, ako konštitučná monarchia na čele s britskou hlavou štátu, si s EÚ udržuje blízke vzťahy, s ktorou má od roku 1976 uzavretých niekoľko obchodných a hospodárskych dohôd a mnoho sektorových dohôd. Podpísané dohody ale nedokázali úplne odstrániť existujúce prekážky obchodnej výmeny ani dostatočne zintenzívniť väzby partnerov čo viedlo k vytvoreniu Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody CETA medzi EÚ a Kanadou. Dohoda sľubuje posilnenie hospodárskych vzťahov a oživenie obchodu či presadzovanie a ochranu spoločných hodnôt. Hlavnými časťami dohody CETA je predovšetkým obchod s tovarom, investície, služby, verejné obstarávanie, duševné vlastníctvo, riešenie sporov, trvalo udržateľný rozvoj s inštitucionálne a horizontálne ustanovenia.

Preskúmali sme aj *vývoj zahraničného obchodu EÚ a Kanady*, ktorý v roku 2021 tvoril viac ako 60,7 mld. EUR za tovar a 28,5 mld. EUR za služby. V tom istom roku predstavovala Kanada pre EÚ desiateho najvýznamnejšieho partnera s celkovým podielom na zahraničnom obchode 1,5 %. Obchod s tovarom a službami zaznamenal od implementácie dohody CETA výrazný nárast predovšetkým v roku 2019, ktorý ale spomalila celosvetová pandémia Covid-19 v rokoch 2020 - 2021, napriek tomu nastáva oživenie obojstranného obchodu. Podobne ako pri exporte tovarov a služieb sa v roku 2019 darilo aj

PZI, ktoré dosahovali rekordné hodnoty pri príleve kanadských investícií do EÚ 3,67 bil. USD a odleve európskych investícií do Kanady úroveň 3,94 bil. USD. Najväčším príjmom kanadských investícií bolo v roku 2021 Luxembursko naopak, pri odleve PZI z EÚ do Kanady smerovalo najviac investícií z Holandska, ako najväčšieho investičného centra EÚ.

V nasledujúcej časti práce sme „*identifikovali a posúdili komoditnú štruktúru zahraničného obchodu EÚ a Kanady.*“ V tejto časti práce sme si porovnali export a import tovarov v rokoch 2010 - 2021, ktorý výrazne podporila dohoda CETA liberalizáciou ciel na 98 % produktov. V komoditnej štruktúre exportu EÚ do Kanady v obidvoch rokoch dominovali stroje, mechanické zariadenia a ich časti s celkovým nárastom o 191,3 mld. EUR oproti roku 2010. V komoditnej štruktúre importu naopak nastala zmena a na prvom mieste sa v roku 2021 umiestnili rudy, trosky a popoly s nárastom o 218,3 mld. EUR. Predpokladáme, že v oboch prípadoch exportu aj importu by boli hodnoty oveľa vyššie, negatívne však rast ovplyvnilo vystúpenie Veľkej Británie, ako hlavného obchodného partnera Kanady z EÚ, ako aj pandémie Covid-19, ktorá prebiehala v rokoch 2020 - 2021.

V poslednej časti sme si definovali „*zahraničnoobchodné vzťahy SR a Kanady,*“ ktoré sa datujú už od roku 1920. Vzájomné partnerstvo medzi Slovenskom a Kanadou je postavené na spoločných hodnotách a spolupráci prostredníctvom rôznych multilaterálnych organizácií ako OSN, OECD či NATO. Kanada predstavuje pre Slovensko druhého najväčšieho obchodného partnera na americkom kontinente a 14. obchodného partnera mimo EÚ. Aj napriek tomu, že z hľadiska exportov tovarov a služieb zo SR pripadá na Kanadu len 0,3 % podiel a import tovarov a služieb predstavuje len 0,4 % celkových slovenských dovozov, si medzi sebou SR a Kanada udržujú dlhodobé aktívne saldo obchodnej bilancie. V rámci komoditnej štruktúry exportu majú dominantné postavenie automobily, ktoré tvoria skoro 75 % celkového exportu SR do Kanady, na strane importu SR z Kanady sú nerastné palivá s podielom približne 56 %. Stimulujúcim faktorom do budúcnosti môžeme označiť Komplexnú hospodársku a obchodnú dohodu CETA, ktorá by mala podporiť rast vzájomného obchodu. Dohoda CETA ovplyvní Slovensko síce nepriamo a len v malej miere, keďže Kanada nepatrí medzi hlavných obchodných partnerov Slovenska, na druhej strane z nej však budú môcť benefitovať multinacionálne spoločnosti, ktoré sú kôstkou slovenskej ekonomiky, čo sa následne prejaví aj na slovenskom hospodárstve.

V rámci výskumu sme sa venovali overeniu hypotézy 1: *Účinky dohody CETA budú mať pozitívny dopad na rozvoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ aj Kanady,* ktorú na základe výsledkov **prijímame**. Pri hodnotení účinkov Dohody CETA môžeme konštatovať

pozitívny dopad na úroveň zahraničnoobchodných vzťahov medzi EÚ a Kanadou. Prijatie našej hypotézy vychádza z grafu 1 a 2, na ktorých môžeme pozorovať jednoznačné zvýšenie vzájomného obchodu s tovarom a službami od roku 2016. Účinky Dohody CETA sa najviac prejavili v roku 2019 a to prostredníctvom rekordných hodnôt vzájomného obchodu, kedy obojstranný obchod s tovarom zaznamenal viac ako 59,3 mld. EUR, čo predstavuje nárast o 27 % v porovnaní s úrovňou v roku 2016. Pri obchode so službami predstavoval obojstranný obchod hodnotu 28,5 mld. EUR, čím sa celkovo zvýšil o 36,6 % oproti roku 2016. Nasledujúce roky 2020 a 2021 sme však zaznamenali výrazný prepad, ktorý ale pripisujeme celosvetovej pandémie Covid-19 a nie negatívne účinky dohody CETA.

Perspektívy budúcich vzťahov EÚ a Kanady

Európska únia a Kanada sú dôležitými partnermi v globálnej ekonomike a spoločne sa snažia presadzovať otvorený a spravodlivý medzinárodný obchod. Vzájomné vzťahy sú založené na spoločných hodnotách a záujmoch, ako sú ochrana ľudských práv, či demokracia.

V súčasnosti sa EÚ a Kanada snažia posilňovať svoje vzťahy prostredníctvom Dohody o voľnom obchode CETA, ktorá je významným krokom v zlepšovaní obchodných vzťahov, keďže odstraňuje obchodné prekážky a umožňuje voľný pohyb tovarov, služieb, investícií, či pracovných síl medzi oboma regiónmi. Kanada a EÚ sa zaviazali taktiež podporovať udržateľný obchod, v budúcnosti preto možno očakávať, že dôjde k rastu obchodu v oblastiach ako sú zelené technológie, či obnoviteľné zdroje energie. Budúcnosť obchodu medzi Kanadou a EÚ ovplyvnia aj globálne trendy, ako je napríklad digitálna transformácia, či prechod na nízkouhlíkovú ekonomiku. Budúcnosť vzťahov môže závisieť aj od ďalších faktorov, ako sú hospodárske a politické udalosti v Kanade a v EÚ, zmeny v zahraničnej politike, rozhodnutia týkajúce sa obchodu a investícií a vývoj spoločných politík v oblasti bezpečnosti, zahraničnej politiky a environmentálnej ochrany. Vzhľadom na súčasné trendové posuny v politike a globalizácii by sa však dalo očakávať, že EÚ a Kanada budú aj naďalej spolupracovať a hľadať spoločné riešenia pre kľúčové globálne problémy.

Perspektívy PZI Kanady a Európy do budúcnosti sú taktiež relatívne pozitívne, keďže obe strany majú stabilné a rozvinuté hospodárstva s veľkým potenciálom na vzájomné investície. V súčasnosti je Kanada jedným z najväčších investorov v Európe a investície sa zameriavajú hlavne do sektorov financií a poisťovníctva, nehnuteľností, prenájmu a lízingu. Na strane druhej je EÚ so 40 % podielom na PZI dôležitým investorom v Kanade, kde investuje najmä do výrobného a veľkoobchodného priemyslu. Do budúca

budú perspektívy PZI medzi oboma krajinami aj naďalej ovplyvňované hospodárskou a obchodnou dohodou CETA, ktorá zabezpečuje ochranu investícií a zlepšuje prístup na trhy pre investičné projekty. V súčasnosti sa pracuje aj na ďalších dohodách, ktoré by mohli zlepšiť spoločné zahraničnoobchodné vzťahy a jednou z takýchto dohôd je dohoda o zahraničných investíciách (FIPA), ktorá má za cieľ ochrániť kanadské a európske investície. Okrem toho by sa mohli investície zameriavať aj na nové oblasti ako je napríklad digitálna ekonomika a zelené technológie. Ďalším faktorom sú politické a hospodárske zmeny v oboch regiónoch, ktoré by mohli ovplyvniť budúce perspektívy. Ak budú mať EÚ a Kanada naďalej stabilné politické a hospodárske prostredie, mohlo by to prilákať viac investorov, a tým zvýšiť investície v oboch regiónoch.

Budúca spolupráca medzi Slovenskom a Kanadou má taktiež potenciál byť úspešnou, keďže existuje viacero oblastí možnej budúcej spolupráce, ktorá by posilnila vzťahy medzi týmito dvoma krajinami. Jednou z nich je napríklad obchodná spolupráca najmä v automobilovom priemysle. SR exportuje do Kanady automobily s podielom skoro 75 % na celkovom exporte. Bolo by však vhodné nájsť aj nové príležitosti na kanadskom trhu a naďalej rozvíjať a diverzifikovať vzájomné obchodné väzby. Perspektívne oblasti budúcej spolupráce sú aj v oblasti vedy a výskumu. Slovensko aj Kanada sú známe pre svoje výskumné a vedecké kapacity, preto by ich spolupráca mohla smerovať k novým inovatívnym riešeniam v rôznych odvetviach. V neposlednom rade je tu možnosť spolupracovať v oblasti športu, kultúry a vzdelávania, napríklad prostredníctvom výmeny študentov, umelcov, či kultúrnych pracovníkov. Táto spolupráca by mohla viesť k lepšiemu porozumeniu a obohacovaniu kultúrnych a spoločenských hodnôt oboch krajín.

ZÁVER

Medzinárodný obchod sa stal rozhodujúcim faktorom úspešného etablovania národných ekonomík na medzinárodných trhoch a predstavuje kľúčovú súčasť medzinárodných ekonomických vzťahov. Prínosom medzinárodného obchodu je zvyšovanie konkurencieschopnosti prostredníctvom využívania najnovších poznatkov vedy, výskumu, vývoja v oblasti výroby a výskumu, prispieva k rastu PZI, finančných a kapitálových tokov a ovplyvňuje celkovú dynamiku ekonomiky. V dnešnom globalizovanom svete už len ťažko nájdeme ekonomiku, ktorá nie je zapojená do svetového obchodu. Dôležitosť zapájania sa do ekonomických vzťahov si uvedomuje aj EÚ a Kanada, ktorých vzájomná zahraničnoobchodná spolupráca sa datuje už od roku 1959. Súčasná rokovania vychádzajú z mnohých obchodných dohôd a sektorových dohôd, ktoré však nedokázali úplne odstrániť existujúce prekážky obchodnej výmeny ani dostatočne zintenzívniť väzby partnerov. Snaha o nájdení nových systémových nástrojov partnerstva viedla ku koncipovaniu novej komplexnej ekonomickej a obchodnej dohody CETA, ktorá je v predbežnej platnosti od septembra 2017. Dohoda CETA poskytuje firmám z EÚ viacero a lepších obchodných príležitostí v Kanade, ako aj podporuje zamestnanosť v EÚ. Zaoberá sa radom otázok, ktorými sa uľahčuje obchodovanie s Kanadou od odstránenia ciel a ukončenia obmedzení v prístupe k verejným zákazkám, až po pomoc pri prechádzaní k nezákonnému kopírovaniu inovácii a tradičných produktov EÚ. Taktiež otvára kanadským vývozcom nové trhy v celej EÚ a prináša výhody pre jej občanov, najmä pokiaľ ide o vytváranie pracovných miest a príležitostí v každom regióne krajiny. Verejné obstarávanie, kapitola o investíciách a regulačná spolupráca sú dôvody, ktoré odlišujú dohodu CETA od existujúcich obchodných dohôd. Tieto dôvody sú dôležité aj v kontexte toho, kam budú smerovať budúce dohody a aká bude ich úroveň integrácie. Pozitívne účinky od zavedenia dohody CETA môžeme pozorovať takmer okamžite predovšetkým v podobne rastúceho obchodu s tovarmi, službami, ako aj PZI. V rokoch 2018 - 2019 dosahoval vzájomný obchod rekordné hodnoty, celkový rast však nasledujúcich rokoch spomalila celosvetová pandémia Covid-19, ktorá síce hodnoty znížila, napriek tomu bol obojstranný obchod v roku 2021 približne o 12,5 % vyšší ako úroveň pred dohodu CETA.

Uzatvorenie dohody CETA sa dotklo aj SR síce len nepriamo a len v malej miere z dôvodu nízkej obchodnej výmeny medzi SR a Kanadou. SR však môže ťažiť z nepriamych vplyvov na tie firmy v krajine, ktoré sú súčasťou regionálnych dodávateľských reťazcov. Taktiež možno očakávať nárast obchodu s Kanadou hlavne v segmente automobilov, v

ktorých má v rámci komoditnej štruktúry dominantné postavenie, keďže sa dohodou CETA odstránia clá a bariéry, ktoré doteraz fungovali.

Môžeme teda tvrdiť, že dohoda CETA pozitívne ovplyvňuje vzájomne ekonomické vzťahy ako aj zahraničnoobchodnú výmenu medzi EÚ a Kanadou. Do budúca môže mať taktiež kľúčový význam z hľadiska dôveryhodnosti EÚ pri rokovaniach s tretími krajinami, ako aj v kontexte budúcej spoločnej politiky EÚ.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

AKTUALITY. *7 vecí, ktoré by ste mali vedieť o dohode CETA* [online]. 2016. [cit. 2023-03-20]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/386271/7-veci-ktore-by-ste-mali-vediet-o-dohode-ceta/>

BALÁŽ, Peter a kol. *Medzinárodné podnikanie: na vlně globalizujúcej svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint 2, 2010. 546 s. ISBN 978-80-89393-18-3.

BALÁŽ, Peter a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2019. 304 s. ISBN 978-80-89710-51-5.

BHAGWATI, J. N., 1995. *Regionalism and Multilateralism: An Overview*. Citované podľa: CIHELKOVÁ, E. a kol. *Regionalismus a multilateralismus. Základy nového svetového obchodního řádu?* Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2010. 373 s. ISBN 978-80-7400-196-3.

BUSINESSINFO. *Kanada* [online]. 2023 [cit. 2023-04-02]. Dostupné na:

<https://www.businessinfo.cz/navody/kanada-souhrnna-teritorialni-informace/>

CARLETON. *An overview of Canada-EU trade performance* [online]. 2021 [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://carleton.ca/tradenetwork/an-overview-of-canada-eu-trade-performance/>

CIHELKOVÁ, Eva. *Regionalismus a multilateralismus: základy nového světového obchodního řádu?*. Praha: C.H.Beck, 2010. 373 s. ISBN 978-80-7400-196-3.

DROBA, Andrej. *Slovakia and Canada: Bilateral trade benefits both* [online]. 2015 [cit. 2023-03-19]. Dostupné na: <https://diplomatonline.com/mag/2015/04/slovakia-and-canada-bilateral-trade-benefits-both/>

ENCYCLOPEADIA BELIANA. *Kanada* [online]. 2017 [cit. 2023-04-05]. Dostupné na: <https://beliana.sav.sk/heslo/kanada>

EURACTIV. *Parlament ústavnou väčšinou schválil dohodu CETA, podľa Žigu bude prínosom* [online]. 2019 [cit. 2023-04-19]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/news/parlament-ustavnou-vacsinou-schvalil-dohodu-ceta-podla-zigu-bude-prinosom/>

EUROPEAN COMMISSION. *Canada* [online]. 2017 [cit. 2023-03-19]. Dostupné na: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/canada_en

EUROPEAN COMMISSION. *EU-Canada Comprehensive Economics and Trade Agreement (CETA)* [online]. 2022 [cit. 2023-04-04]. Dostupné na: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/canada/eu-canada-agreement_en

EURÓPSKY PARLAMENT. *Európska únia a jej obchodní partneri* [online]. 2022 [cit. 2023-03-11]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/160/europska-unia-a-jej-obchodni-partneri>

EURÓPSKY PARLAMENT. *Transatlantické vzťahy: USA a Kanada – Informačné listy o Európskej únii* [online]. 2022 [cit. 2023-03-20]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/174/transatlanticke-vztahy-usa-a-kanada>

Európska únia. *Európska únia – čím je a čo robí*. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2020. 64 s. ISBN 978-92-79-93621. Dostupné na: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/sk/>

EUROSKOP. *Kanada* [online]. 2018 [cit. 2023-03-22]. Dostupné na: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/zahranici-a-bezpecnost/vnejsi-vztahy/nejdulezitejsi-staty/kanada/>

EUROSKOP. *Obchodní dohoda CETA mezi EU a Kanadou pod drobnohledem* [online]. 2017 [cit. 2023-03-15]. Dostupné na: <https://euroskop.cz/2017/08/03/obchodni-dohoda-ceta-mezi-eu-a-kanadou-pod-drobnohledem/>

EUROSTAT. *Archive: Canada- EU- international trade in goods statistics* [online]. 2022 [cit. 2023-04-14]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Canada-EU_-_international_trade_in_goods_statistics&oldid=559903

GOVERNMENT OF CANADA *Benefits of CETA* [online]. 2019 [cit.2023-02-17]. Dostupné na: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2019/07/benefits-of-ceta.html>

GOVERNMENT OF CANADA. *Canada and the European union* [online].2020 [cit. 2023-03-13]. Dostupné na: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations_relations_internationales/eu-ue/index.aspx?lang=eng#a1

GOVERNMENT OF CANADA. *Canada-Slovakia relations* [online]. 2022 [cit. 2023-03-13]. Dostupné na: <https://www.international.gc.ca/country-pays/slovakia-slovaquie/relations.aspx?lang=eng>

GOVERNMENT OF CANADA. *CETA delivering trade benefits during unprecedented times* [online]. 2017 [cit. 2023-03-17]. Dostupné na: <https://www.international.gc.ca/trade-commerce/economist-economiste/analysis-analyse/benefits-ceta5-avantages.aspx?lang=eng>

GOVERNMENT OF CANADA. *State of Trade 2021- A closer look at foreign direct investment (FDI)* [online]. 2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné na: https://www.international.gc.ca/transparency-transparence/state-trade-commerce-international/2021.aspx?lang=eng#a1_4

HUBNER, Kurt a kol. *CETA: the Making of the Comprehensive Economic and Trade Agreement Between Canada and the EU* [online]. Paris: Ifri, 2016. 38 s. ISBN 978-2-36567-550-5. Dostupné na: https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/notes_ifri_ceta.pdf

HUEBNER, Kurt – ANDERSON, James. Canada and the European. In: *International Political Economy*. USA: ResearchGate, 2020, roč. 1, s. 25-28. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/342010670_Canada_and_the_European_Union_Kurt_Hubner_and_James_Anderson_Subject_International_Political_Economy_Online_Publication_Date_May_2020_DOI_101093acrefore97801902286370131161

INDEX SME. *Parlament odsúhlasil uzavretie obchodnej dohody CETA s Kanadou* [online]. 2019 [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://index.sme.sk/c/22221476/parlament-odsuhlasil-uzavretie-dohody-ceta-s-kanadou.html>

JENÍČEK, Vladimír. *Globalizace světového hospodářství*. Praha: C.H. BECK, 2002. 152 s. ISBN 80-7179-787-1.

FINREPORT. *Slovensko je tretia najchudobnejšia krajina v rámci Európskej únie* [online]. 2022 [cit.2023-02-17]. Dostupné na: <https://www.finreport.sk/ekonomika/slovensko-je-tretia-najchudobnejšia-krajina-v-ramci-europskej-unie/>

KAŠŤÁKOVÁ, Elena - RUŽEKOVÁ, Viera. *Medzinárodné obchodné operácie*. Bratislava: EKONÓM, 2019. 200 s. ISBN 978-80-225-4611-9.

KAŠŤÁKOVÁ, Elena – RUŽEKOVÁ, Viera. *Zahraničnoobchodné vzťahy EÚ s vybranými tretími krajinami III: (Južná Kórea, Kanada, Ukrajina a Rusko)*. Bratislava: EKONÓM, 2014. 168 s. ISBN 978-80-225-3940-1.

KAŠŤÁKOVÁ, Elena a kol. *Dovozné a vývozné obchodné operácie*. Bratislava: EKONÓM, 2022. 219 s. ISBN 978-80-225-5031-4.

KLUČKA, Ján a kol. *Regionalizmus a jeho prínos pre všeobecné medzinárodné právo*. Košice: UPJŠ Košice, 2015. 346 s. ISBN 978-80-8152-354-0

KRUGMAN, Paul a kol. *International trade: theory & policy*. New York: Pearson Education, 2018. 344 s. ISBN 978-0-13-451955-5

KUNEŠOVÁ, Hana a kol. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. PRAHA: C. H. Beck, 2014. 386 s. ISBN 978-80-7400-502-2.

MH SR. *Obchodné vzťahy EÚ s tretími krajinami* [online]. 2023 [cit. 2023-03-15]. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/obchod/obchodne-vztahy-s-tretimi-krajinami/dohody-eu-s-tretimi-krajinami/komplexna-hospodarska-a-obchodna-dohoda-medzi-eu-a-kanadou-ceta>

MH SR. *Spoločná obchodná politika EÚ* [online]. 2022 [cit. 2023-03-15]. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/obchod/obchodne-vztahy-s-tretimi-krajinami/spolocna-obchodna-politika-eu/ciele-spolocnej-obchodnej-politiky?csrt=14129197289812856879>

MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Kanada* [online]. 2022 [cit. 2023-02-15]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/11454029/Kanada%20-%20ekonomick%C3%A9%20inform%C3%A1cie%20o%20terit%C3%B3riu%202022.pdf/a5a0bb12-a1ab-0c77-83e8-b52cb6bf15ad>

NILSSON, Lars. *Time to Preference: Early preference uptake under the EU-Canada Comprehensive economic and trade agreement and the EU- Korea Free trade agreement*. In *Journal of Economics Integration* [online]. Belgicko: Európska komisia, 2022, roč. 37, č. 4, 589-648 s. [cit. 2023-02-11]. ISSN 1225-651. Dostupné z: <https://www.e-jei.org/journal/view.php?doi=10.11130/jei.2022.37.4.589>

NR SR. *Komplexná hospodárska a obchodná dohoda (CETA) medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane druhej* [online]. 2022 [cit. 2023-04-03]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=449667>

OECD. *Demographic trends* [online]. 2021 [cit. 2023-03-11]. Dostupné na: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9989e95c-en/index.html?itemId=/content/component/9989e95c-en>

POLÁKOVÁ, Zdenka – ŽELONKOVÁ, Ingrid. *Komplexná hospodárska a obchodná dohoda (CETA) – príležitosti pre slovenskú ekonomiku*. In *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae: vedecký časopis Právnickej fakulty* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2017, roč. 2, s. 260-277 [cit. 2023-03-27]. ISSN 1336-6912. Dostupné na: https://sekarl.euba.sk/arl-eu/sk/detail-eu_un_cat.1-0249284-Komplexna-hospodarska-a-obchodna-dohoda-CETA-prilezitosti-pre-slovensku-ekonomiku/

PARLIAMENT OF CANADA. *Canadian Trade and Investment Activity: Canada-European union* [online]. 2022 [cit. 2023-03-11]. Dostupné na: https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/TradeAndInvestment/2021513E

RUŽEKOVÁ, Viera a kol. *Analýza zahraničného obchodu Slovenskej republiky*. Bratislava: EKONÓM, 2013. 183 s. ISBN 978-80-225-3791-9.

RUŽEKOVÁ, Viera. Liberalizácia svetového obchodu: význam a účinky regionálnych dohôd (na príklade Európskej únie a Kanady). In *Ekonomický časopis* [online]. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2013, roč. 61, č. 9, s. 963-982 [cit. 2023-03-11]. ISSN 0013-3035. Dostupné z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/0621142709%2013%20Ruzekova-RS.pdf>

SARIO. *Kanada – Teritoriálna analýza ekonomických a obchodných príležitostí* [online]. 2022 [cit. 2023-02-29]. Dostupné na: <https://www.sario.sk/sites/default/files/content/files/Kanada%20-%20Teritori%C3%A1lna%20Anal%C3%BDza%20-JG.pdf>

SPÁČILOVÁ, Klára. Vztahy EU – Kanada: Zmení CETA jejich charakter.? In: *Laborator evropské unie: Recenzovaný sborník sylabu nejlepších diplomových prací s tematikou evropské unie* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Prahe 2, 2015, roč. 3, s. 104-116 [cit.2023-02-17]. ISBN 978-80-245-2126-8. Dostupné na: <https://ces.vse.cz/wp-content/uploads/banner/302/sbornik-laborator-eu-2-201584be.pdf#page=104>

ŠAKOVÁ, Beáta. *Transnacionálne korporácie vo svetovej ekonomike*. Bratislava: EKONÓM, 2004. 174 s. ISBN 80-225-1889-1.

TRADEMAP. *Trade statistics for international business development* [online]. 2023 [cit. 2023-04-05]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

TREND. *CETA má zelenú. 5 zmien, ktoré nastanú medzi EÚ a Kanadou* [online]. 2017 [cit. 2023-03-15]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/ceta-ma-zelenu-5-zmien-ktore-nastanu-medzi-eu-kanadou>

VIJAYARSRI, G.V. The importance of international trade in the world. In *International Journal of Marketing, Financial Services & Management Research* [online]. India: Research scholar department of economics, 2013, roč. 2, s. 111-119 [cit. 2023-02-11]. ISSN 2277-3622. Dostupné na: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=D9PjrzAAAAAJ&citation_for_view=D9PjrzAAAAAJ:u-x6o8ySG0sC

WORLD BANK. *Canada* [online]. 2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/country/canada>

WORLD BANK. *European Union* [online]. 2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/country/EU>

WTO. *Canada and the WTO* [online]. 2023 [cit. 2023-04-12]. Dostupné na: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/canada_e.htm#rtaPtaHead

ZÁBOJNÍK, Stanislav - ČIDEROVÁ, Denisa. *Medzinárodný obchod – repetitórium*. Žilina: EDIS-vydavateľské centrum ŽU, 2020. 181 s. ISBN 978-80-554-1722-6.

ZUBALOVÁ, Ľubica - ROSENBERG, Miloslav. *Zahraničnoobchodná politika EÚ v globálnom transnacionálnom prostredí svetového hospodárstva*. Bratislava: EKONÓM, 2011. 304 s. ISBN 978-80-225-3301-0.

ZUBALOVÁ, Ľubica a kol. *Ekonomika a obchodná politika rozvojových krajín* [online]. Praha: Leges, 2022, 188 s. [cit. 2023-03-27]. ISBN 978-80-7502-606-4. Dostupné na: https://of.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/publikacie/2022-5-31-zubalova-a-kol-ekonomika-rozvojovych-krajin.pdf